

**Från Alexandersgatan till arbetarstadsdelarna –
gator och stadsdelar i Kjell Westös roman *Där vi en gång gått***

**Milla Seppälä
Tammerfors universitet
Institutionen för språk- och
översättningsvetenskap
Nordiska språk
Avhandling pro gradu
Mars 2008**

Tampereen yliopisto
Pohjoismaiset kielet
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

SEPPÄLÄ, MILLA: Från Alexandersgatan till arbetarstadsdelarna – gator och stadsdelar i Kjell Westös roman *Där vi en gång gått*

Pro gradu –tutkielma, 70 sivua + liitteet (3 kpl)
Maaliskuu 2008

Pro gradu –tutkimukseni käsittelee Helsingin ruotsinkielistä paikannimistöä Kjell Westön Finlandia-palkitussa romaanissa *Där vi en gång gått*. Tutkimukseni aloitin keräämällä Westön kirjasta kaikki Helsingin ruotsinkieliset paikannimet ja lopuksi valitsin varsinaiseen tutkielmaani kadun- ja kaupunginosiennimet. Tutkin myös lyhyesti Westön käyttämää slangipaikannimistöä. Kirjasta löytyi yhteensä 97 kadunnimeä ja kaupunginosista mainittiin noin puolet eli 28 kpl (Helsingissä on virallisia kaupunginosia 54 kpl). Slanginimistöä edusti kirjassa 15 epävirallista paikannimeä.

Työni aluksi selvitän tavoitteeni ja materiaalini sekä kerron nimistöntutkimuksesta Suomessa sekä lyhyesti yleensä kirjallisuudessa. Seuraavaksi kerron hieman taustoja Westön romaanista, joka on pro gradu –tutkimukseni tärkein työväline. Luvussa viisi selvitän, mm. Kurt Zilliacuksen teosten avulla, muutamia nimistöntutkimuksen peruskäsitteitä. Luvut 6, 7 ja 8 ovat varsinaista omaa tutkimustani kaduista, kaupunginosista sekä slangipaikannimistä. Lopuksi vedän yhteen nimistöstä ja nimien käyttäjistä saamani tulokset.

Työni lähtökohtana on selvittää, että mitkä kadut esiintyvät useimmin kirjassa ja ketkä kirjan henkilöistä ovat yhteyksissä näihin katuihin ja/tai mitkä tapahtumat kuuluvat millekin kadulle. Metodini on osittain sosio-onomastinen eli tutkimukseni kohteena eivät ole niinkään nimenantajat ja heidän nimimotiivinsa, vaan nimenkäyttäjät. Sosio-onomastiikassa keskeistä on juuri nimenkäyttäjän näkökulma. Hypoteesina minulla on, että kirjan työläisluokan edustajat asuvat ja elävät hieman kauempana kaupungin keskustasta kuin ylempään keskiluokkaan kuuluvat. Näin ollen myös nimistön käyttö mahdollisesti rajautuisi vain lähinnä oman alueen nimistön käyttöön. Kruunuhaan Siltasaaren yhdistävä Pitkäsilta on erottava tekijä näiden kahden yhteiskuntaluokan välillä.

Työssäni kerron myös lyhyesti katujen nimihistoriasta. Kadut olen ryhmitellyt kolmella eri tavalla. Suurin osa kadunnimistä on ryhmitelty maantieteellisesti eli samalla alueella olevat nimet ovat samassa ryhmässä. Poikkeuksena minulla on kaksi ryhmää: Linjat ja Kalevalanimet. Kaupunginosia käsittelen hieman eri näkökulmasta kuin katuja. Kaikki kirjassa mainitut kaupunginosat olen ryhmitellyt nimen jälkiosan perusteella seitsemään eri ryhmään. Kerron jokaisen kaupunginosan historiasta ja nimihistoriasta sekä lopuksi erittelen kaupunginosia niiden yleisyyden mukaan kirjassa. Slangipaikannimien kohdalla esittelen jokaisen slanginimen yhteydessä myös virallisen paikannimen, josta slanginimi on johdettu.

Avainsanat: namnforskning, onomastik, socioonomastik, ortnamn, slangnamn, Helsingfors

INNEHÅLL

1 Inledning	4
2 Material och metod	5
3 Namnforskning i Finland och i litteraturen i ett nötskal	6
3.1 Namnforskningen i Finland i går och i dag	7
3.2 Den svenska namnforskningens historia i Finland	8
3.3 Litterär onomastik	10
4 Kjell Westö och <i>Där vi en gång gått</i>	11
5 Namn och ortnamn	13
5.1 Allmänt om namn	14
5.2 Namngivningen	14
5.3 Allmänt om ortnamn	16
5.4 Allmänt om namnbildningen	17
5.4.1 Sammansatta och enkla ortnamn	17
5.4.2 Olika namnleder	18
5.4.3 Namn med analogiskt ursprung	18
5.4.4 Reduktion	19
5.5 Syntaktisk ledindelning	19
5.5.1 Huvudleder	20
5.5.2 Bestämningsleder	21
5.5.3 Enledade ortnamn	22
6 Gator och vägar i Westös bok	23
6.1 Från Alexandersgatan till Östra Henriksgatan	26
6.2 Från Bergmansgatan till Skeppsredaregatan	35
6.3 Från Ilmarigatan till Nervandersgatan	36
6.4 Från Broholmsgatan till Oriongatan	37

6.5	Från Borgvägen till Silversundsvägen	41
6.6	Linjerna	42
6.7	Kalevalagatorna	43
6.8	Figuren över boplatserna	44
7	Helsingfors stadsdelar	46
7.1	Kategorisering av stadsdelarna utgående från deras huvudleder	46
7.2	Namn på stadsdelar och frekvenser av dem i Westös bok	54
8	Slang, Helsingforsslang och ortnamn i Westös bok	56
8.1	Slang eller inofficiella ortnamn	56
8.2	Helsingforsslang	57
8.3	Slangortnamn i Westös bok	57
8.4	Slutsatser om slangen i Westös bok	60
9	Avslutning	60
9.1	Sammanfattning	61
9.2	Diskussion	62
	Källförteckning	64
	Bilagor	71
	Bilaga 1: Gator och vägar i Westös bok	71
	Bilaga 2: Stadsdelar i Westös bok	74
	Bilaga 3: Slangortnamn i Westös bok	75

1 Inledning

Namn – vad är det för något? Namn är något viktigt, något sådant som skiljer företeelser sinsemellan. Utan namnen kunde inte samhället fungera. Vi behöver namn varje dag i vårt vardagliga liv. Vi behöver personnamn när vi tilltalar andra, vi behöver ortnamn när vi åker någonstans eller berättar om något ställe för någon annan. Kort sagt: utan namn vore livet mycket svårare.

”En del människor har ingen önskan att få veta, vad ett ortnamn egentligen betyder. För dem är namnet enbart en betydelselös ljudmassa, tillkommen för att en ort ”skall något namn ha” (Ståhl 1970:11).” Jag anser att denna Ståhls replik är nästan filosofisk och det är också sant. Med denna pro gradu-avhandling skulle jag lite vilja förändra den attityd som Ståhl tar upp.

Min pro gradu-avhandling handlar om namn och närmare sagt ortnamn i Helsingfors. Jag behandlar bara ortnamn och inte personnamn eller någon annan typ av namn. Jag blev intresserad av namnforskning när jag gjorde min seminarieuppsats år 2005–2006. Då hade jag som forskningsämne stadsdelsnamn i Helsingfors utan någon närmare aspekt. Seminarieuppsatsen var förstås en kort undersökning men ändå väckte det ett intresse för namn i mig.

Namnen i Helsingfors undersöker jag i Kjell Westös bok *Där vi en gång gått*. När jag höll på att läsa boken första gången fick jag idén att använda den som huvudmaterial för min avhandling. Jag hade redan bestämt mig att göra min avhandling om namn men efter att ha läst Westös bok fick jag en idé om att undersöka de namnen i boken som förekommer i Helsingfors. Dessa namn är många. Jag kan inte ha med alla namn i denna undersökning så jag bestämde mig för att ta med gatunamn och stadsdelsnamn. Jag analyserar också några slangnamn.

Syftet i min undersökning är att berätta om vissa namn och i vilket sammanhang de kommer fram? Vad är deras historia? Varför och på vilket sätt är bokens gestalter förknippade med dessa namn eller platser? Min metod är delvis socioonomastisk, dvs. jag försöker se relationer mellan namn och namnbrukare.

I början av min avhandling presenterar jag min metod och mitt material och efter det berättar jag om namnforskning i allmänhet och dess läge i Finland. Sedan kommer det ett par ord om Westö och själva boken. Efter Westö vill jag lyfta fram några viktiga begrepp inom namnforskningen i allmänhet, fast alla inte är så relevanta när det handlar om min undersökning. Men jag vill ha dem med i alla fall. Efter begreppen inom namnforskningen presenterar jag min undersökning. När jag behandlar gatunamn berättar jag om namnens frekvenser i boken, om i vilka situationer namnen förekommer och lite om namnens allmänna historia. Nästan detsamma gör jag när jag analyserar stadsdelsnamn. Om stadsdelarna vill jag mer ta upp deras allmänna historia och namnfrekvenser i boken. Till slut berättar jag vilka gestalter som är mest förknippade med vilka stadsdelar. Det kan man ju redan gissa efter att ha läst om gatorna. I slutet av min undersökningsdel analyserar jag slangortnamn. Dessa namn är mycket intressanta. Min avhandling avslutar jag med några sammanfattande slutsatser. I slutet av denna avhandling finns några bilagor med listor på alla namn jag har samlat i boken.

2 Material och metod

Som huvudmaterial i min avhandling har jag Kjell Westös Finlandiaprisbelönade bok *Där vi en gång gått*. Först läste jag boken och efter det samlade jag upp alla namn som är förknippade med Helsingfors. Det blev namn från många olika områden t.ex. *gatunamn*, *stadsdelsnamn*, *naturnamn* och *kvartersnamn*. Av dessa namn gjorde jag olika listor och några av dessa listor finns bifogade i slutet av denna avhandling. I min undersökning använder jag mest gatunamn och stadsdelsnamn men också några andra namntyper förekommer. Men som sagt koncentrerar jag mig mest på gator och stadsdelar.

Som andra källor använder jag Helsingfors stads publikationer om Helsingfors gatunamn. Jag använder också böcker och artiklar av bland annat Terhi Ainiala, Lars Huldén, Bengt Pamp och Kurt Zilliacus. Dessa böcker har hjälpt mig att få information om namnforskning och i synnerhet vill jag tacka Kurt Zilliacus som i synnerhet med sin bok *Forska i namn* (2002) har lärt mig mycket om namn och ortnamnsforskning. Jag har också tittat på en tv-serie *De trettio byarnas stad* med Erik M. Snellman som redaktör och som FST har sänt mig. Jag har också använt Internet i allmänhet, t.ex. Forskningscentralen för de inhemska språkens

hemsida. Vidare har jag studerat t.ex. Maria Vidbergs pro gradu-avhandling om stadsnamn i Nykarleby (2007).

Jag utför min undersökning dels ur ett *socioonomastiskt* perspektiv. Vad menas då med socioonomastik? Inom socioonomastiken forskar man i namnbrukarens attityder till namnen. Det centrala med socioonomastiken är att man tar hänsyn till namnbrukarna i stället för namngivarna (Ainiala 2003:208). Några centrala forskningsfrågor inom detta forskningsområde är variation, attityder till namnen, namnkunnandet och förändringen i namnbeståndet (Ainiala 2003:208).

I min undersökning använder jag en socioonomastisk metod när jag undersöker bokens gestalter och deras boplatser skapade av Westö. Jag försöker visa var gestalterna bodde och hurdana sociala skillnader det fanns mellan dem. Man kan anta att de mer välmående bodde i Helsingfors centrum medan de fattigare bodde t.ex. i Berghäll och Sörnäs. Som hypotes har jag att Långa bron skiljer de rika från de fattiga.

Jag använder både kvalitativa och kvantitativa metoder. Kvalitativa metoder använder jag när jag försöker reda ut namnens användning och historia. Jag grupperar namnen på olika vis och försöker visa förbindelserna mellan bokens gestalter och ortnamnen. Kvantitativa metodgrepp kommer fram i listor som jag har gjort om namnen i Helsingfors. Jag har räknat hur många gånger vissa namn förekommer i boken och sedan placerat dem i alfabetisk ordning med alla sidonummer efter varje namn. Jag har också med ett par figurer i undersökningen. Meningen är ändå inte att åstadkomma en uppsats som endast har gjorts ur en kvantitativ synvinkel.

3 Namnforskning i Finland och i litteraturen i ett nötskal

I detta kapitel kommer jag att behandla namnforskningen i Finland och den litterära onomastiken. Först berättar jag om namnforskningens historia i allmänhet och läget i dag.

Efter det berättar jag mer om den svenskspråkiga namnforskningen som har bedrivits och bedrivs i vårt land. Till sist presenterar jag kort några aspekter ur den litterära onomastiken.

3.1 Namnforskningen i Finland i går och i dag

Namnforskningen, dvs. *onomastiken* i Finland har för det mesta huvudsakligen koncentrerat sig på namn på landsbygden. Den egentliga namnforskningen leder sitt ursprung till slutet av 1800-talet då majoriteten av finländarna bodde på landsbygden. Denna riktning höll sig kvar i ortnamnsforskningen ända in på 1970-talet då man introducerade termen *socioonomastik*. Det kan ses som en vändpunkt i ortnamnsforskningens historia i Finland. (Ainiala 2003:207–208.) Socioonomastiken bygger på namnanvändare. I den socioonomastiska forskningen försöker forskaren se namnen ur namnanvändarens synvinkel. Man forskar i hur namnanvändaren själv använder namnbeståndet. (Ainiala 2003:216.) I verket *Terminologin inom namnforskningen* som är från 1974, används ännu inte termen socioonomastik. *Urbana namn* är ett relativt nytt forskningsområde i Finland. Stadsnamn eller urbana namn blev huvudobjekt för ortnamnsforskningen så sent som på 2000-talet. (Ainiala 2003:207.)

Forskningscentralen för de inhemska språken startade ett treårigt forskningsprojekt om stadsnamn år 2001. Projektet varade till 2003 och det behandlade både officiella och inofficiella stadsnamn. Den största delen av projektet resulterade i pro gradu-avhandlingar, bl.a. för att fem universitet, Helsingfors, Tammerfors, Åbo, Joensuu och Jyväskylä, var med i projektet. Resultaten har angetts i flera artiklar samt i en artikelsamling *Kaupungin nimet* (2005). (Internetkälla 4; Ainiala 2003:207; Vidberg 2007:13.)

År 2004 startade projektet *Förändringar i stadsdelar i Helsingfors med allt större sociolingvistik variation* (Nimimaiseman muutos Helsingin sociolingvistiksesiti moninaistuvissa kaupunginosissa) (Vidberg 2007:13). Projektet pågår troligen till 2009. Ansvarspersoner för projektet är docenten Terhi Ainiala från Focis och fil.dr. Jani Vuolteenaho från Geografiska institutionen vid Helsingfors universitet. Den empiriska undersökningen baserar sig på intervjuer bland stadsborna i Berghäll och Nordsjö. Med hjälp av intervjumaterialet försöker forskarna få svar på vad som är ortnamnens roll i att förstå den kognitiva miljön, vad ortnamnen betyder för stadsbornas identitet och hurdana historiska

avlagringar det finns i det namnbestånd som stadsborna använder. I projektet är både grund- och forskarstuderande med. (Internetkälla 6; Vidberg 2007:13–14.)

3.2 Den svenska namnforskningens historia i Finland

I Finland har det bedrivits svensk namnforskning i ca 150 år, om man börjar räkna från Axel Olof Freudenthals (1836–1911) uppsatser om ortnamn i olika landskap på 1860-talet (Huldén 2001:7). Freudenthal var språkforskare och professor i svenska språket vid Helsingfors universitet. Han var också med när Svenska folkpartiet grundades.

När Svenska litteratursällskapet grundades 1885 var ortnamnsforskning med i verksamhetsprogrammet som gällde och gäller studiet av den svenska kulturens uppkomst och utveckling i Finland. Folkkultursarkivet grundades i Helsingfors 1937 av Svenska litteratursällskapet. Arkivet fick en ortnamnsmanuens 1966 och när den statliga Forskningscentralen för de inhemska språken grundades 1976 ställdes Folkkultursarkivets samlingar till centralens förfogande. Sockensamlingarna är numera placerade i Folkkultursarkivet i Svenska Litteratursällskapets eget hus, medan kortregistret över namnen finns i Forskningscentralen. Namnforskningen fick genast en given plats vid Forskningscentralens svenska avdelning. (Huldén 2001:7.)

Lars Huldén (2001:8) ser följande finlandssvenska ortnamnsundersökningar som de viktigaste: Ralf Saxén, *Språkliga bidrag till den svenska bosättnings historia i Finland* (1905), T.E. Karsten, *Svensk bygd i Österbotten nu och fordom I–II* (1921, 1923), Ivar Westman, *Nyländska önamn I–II* (1935, 1940), Åke Granlund, *Östnyländska ortnamnsstudier* (1956, ny upplaga 1979) och *En västnyländsk namntyp* (1965), Carl-Eric Thors, *Finlandssvenska ortnamnstyper* (1953) och *Finländska personnamnsstudier* (1959), Kurt Zilliacus, *Ortnamnen i Houtskär* (1966) m.fl. arbeten, Lars Hellberg, *Ortnamnen och den svenska bosättningen på Åland* (1987).

Enligt Huldén (2001:8) efterlyste man en sammanfattande presentation av de resultat som till slutet av 1970-talet uppnåtts inom finlandssvensk onomastik eller namnforskning. Det blev ett utgivningsprojekt som fick stöd av *Finlands Akademi*. Huvudman för detta projekt

under de första åren var Carl-Eric Thors, och som arbetsledare för assistenterna fungerade byråchefen Kurt Zilliacus. Assistenterna var Viveka Högnäs, Ann Holm, Ulla Ådahl-Sundgren och inom ramen för sin tjänst vid Folkkultursarkivet medverkade Gunilla Harling-Kranck. De finska namnen i materialet granskades av Ritva Liisa Pitkänen. (Se Huldén 2001:8.)

Projektet *Finlands svenska ortnamn* inleddes på 1970-talet och avslutades 2001. Projektet omfattar systematiska undersökningar av olika delområden av ortnamnsbeståndet i det svenskspråkiga Finland. Utgångspunkten är ortnamnssamlingar som har upptecknats runt om Svenskfinland under 1900-talet. Det finns ca 380 000 namnbelägg med kartor och de förvaras som deposition i Svenska litteratursällskapets Språkarkiv. Inom detta projekt utgavs fyra verk: Kurt Zilliacus *Skärgårdsnamn* (1989), Gunilla Harling-Krancks *Namn på åkrar, ängar och hagar* (1990), Ritva Valtavuo-Pfeifers *Terrängnamn i Svenskfinland* (1998) och Lars Huldéns *Finlandssvenska bebyggelsenamn* (2001). Vidare gavs det ut ett *namnledslexikon* som är redigerat av Kurt Zilliacus och sammanställt av Michaela Örnmark. (Internetkälla 1.)

År 2005 startade projektet *Namnen i våra städer* som arrangerades av Svenska litteratursällskapet med Marianne Blomqvist som ansvarsperson. Projektet planeras pågå i tre år. Målet för projektet är att samla in inofficiella ortnamn i städerna i det finlandssvenska språkområdet och att presentera ett tvärsnitt av namnskicket i svensk- och tvåspråkiga urbana samhällen i början på 2000-talet. De inofficiella ortnamnen som samlas in för projektet är t.ex. namn på gårdar, hus, parker, gator, torg, gränder, skolor, krogar, caféer, gathörn, enskilda träd. (Internetkälla 2; Vidberg 2007:13.)

Vidberg (2007:12) lyfter fram verket *Synvinklar på ortnamn* (1973), som delvis representerar den numera så intressanta synvinkeln sociologiska namnstudier. Vidberg anser att det är den första och hittills enda finlandssvenska undersökningen i sitt slag. Gunilla Harling, Peter Slotte och Kurt Zilliacus undersöker i vilken utsträckning hur allmänt namnkunnandet i en by är och hur det fördelar sig mellan olika grupper av invånare. Avsikten med dessa tre separata byundersökningar har varit att med statistiska metoder pröva, korrigera och komplettera allmänna uppfattningar som namnforskningen hittills har varit hänvisad till. (Harling, Slotte & Zilliacus 1973:171; Vidberg 2007:12.) Slotte (1973:101) undersökte en inlandsby Småbönders i Kortjärv, Zilliacus (1973a:137) tog reda på en skärgårdsby Rosala i Dragsfjärd

och Harling i sin tur undersökte en kustby Sarvsalö i Pernå (1973:156). Det som jag anser intressant i resultaten är att män och äldre personer i allmänhet kan mera namn än kvinnor och yngre personer (Harling, Slotte & Zilliacus 1973:171). Ålderskillnaden förstår jag men könsskillnaden är intresseväckande. I dagens samhälle diskuteras det mycket om jämställdhet m.m. Därför vore det intressant att veta varför männen kunde namnen bättre än kvinnorna?

3.3 Litterär onomastik

Jaana Jokinen presenterar i sin licentiatavhandling *Namnbruket i Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige av Selma Lagerlöf* (2003) några viktiga aspekter inom den litterära onomastiken. Enligt Jokinen (2003:26) har Ola Stemshaug banat vägen för den litterära onomastiken i Norden. Stemshaug (1982:174) kallar denna disciplin 'studiet av namn i bruk'. Jokinen (2003:26) tar också upp Debus (2002:12) som anser att denna forskningsgren, som han placerar mellan språkvetenskap och litteraturvetenskap, har redan etablerat sig. Den litterära onomastiken har en tvärvetenskaplig karaktär, men ännu har det inte vuxit fram någon helt enhetlig disciplin (Jokinen 2003:26).

Jokinen (2003:27) presenterar några svenska uppsatser med tydliga onomastiska intentioner, som bl.a. Lennart Mobergs (1990) *Skärgårdsnamnen i Strindbergs Hemsöborna – dikt och verklighet* och Svante Strandbergs (1996) *Något om ortnamnen i Stig Strömholms roman Tidvarv*.

Jokinen (2003:28) tar upp Debus (2002:34) som delar in namnen, som kan påträffas i litteraturen, i fyra grupper:

- 1) Namnet och namnbäraren är autentiska.
- 2) Namnet är autentiskt men namnbäraren fiktiv.
- 3) Både namnet och namnbäraren är fiktiva.
- 4) Namnet är fiktivt, men namnbäraren är autentisk.

I Westös roman påträffas åtminstone den första, andra och fjärde gruppen. Alla ortnamn är autentiska. Antagligen är alla personnamn autentiska, men namnbärarna fiktiva. Ett exempel på ett namn i den fjärde gruppen är t.ex. Babylon i stället för Kampen i Vivans tal.

Jokinen (2003:29) har urskilt fem olika betraktelsesätt, som givetvis kan förekomma inom en och samma undersökning: ett eller flera namn kan undersökas i förhållande till

- 1) det autentiska namnbruket
- 2) det litterära namnbruket
- 3) författarens eget liv
- 4) den allmänna samhällsliga eller politiska situationen
- 5) berättartekniken och/eller stilistiken

I min pro gradu-avhandling är det mest fråga om punkterna 1 och 2. Mitt primära syfte är att berätta vilka ortnamn som förekommer i vilka situationer i Westös roman.

4 Kjell Westö och *Där vi en gång gått*

Min pro gradu-avhandling baserar sig på Kjell Westös bok *Där vi en gång gått* från 2006. Boken vann samma år Finlandiapriset (2006).

Det som väckte mitt intresse när jag började läsa boken var den enorma mängden av ortnamn som Westö använder. Han skildrar det gamla Helsingfors genom att strö ut alla slags ortnamn lite här och där och det fungerar otroligt bra. Som jag redan konstaterade i inledningen gjorde jag min seminarieuppsats om Helsingfors stadsdelar och det väckte hos mig ett växande intresse för namnforskningen. Och när jag höll på att läsa Westös nyaste verk kom jag på en idé att jag kunde använda det för min pro gradu-avhandling. Jag anser att det roligaste med den idén var att jag verkligen fattade det i sömnen. Jag drömde om att skriva min pro gradu-avhandling om detta ämne.

Där vi en gång gått skildrar vår huvudstad Helsingfors från början av 1900-talet fram till andra världskriget. Boken är en historisk roman som placerar sig i Westös hemstad Helsingfors. I början av boken är Finland en del av Ryssland. Efter det kommer självständighetsförklaringen 1917, följt av det hemska inbördeskriget och uppdelningen mellan de vita och de röda. Westö lyfter också fram Lapporörelsen samt Kristallnatten för att bara nämna ett par reella händelser ur boken. I början av boken är Helsingfors en relativt

liten stad och medan händelserna går vidare växer Helsingfors med god fart. I bokens slut bor några av huvudgestalterna i *Westend* (Esbo). Det här nämner jag bara för att visa hur Helsingfors och dess omgivning expanderade under den första hälften av 1900-talet.

De flesta gestalterna i boken representerar den finlandssvenska över- och medelklassen såsom *familjen Widing* med *Eccu Widing* som en av de mest centrala personerna i boken – kanske t.o.m. den viktigaste? Det finns också några gestalter ur den lägre klassen t.ex. *Allu Kajander*. Som Westö själv konstaterar accepterade de så kallade bipersonerna, t.ex. *Ivar Grandell* och *Lucie Lilliehjelm*, inte bära sina roller som bara bipersoner. Boken blev faktiskt en kollektivroman där många människors öde till slut binds samman med någon annans (Internetkälla 3). Westös ursprungliga idé var att det skulle finnas två huvudpersoner i boken: Allu Kajander och Eccu Widing som intar en klassisk motsatsställning mellan fattiga och rika (Internetkälla 3.)

Det är intressant att se hur Långa bron en gång avskiljde de rikas bostadsområde från de fattigas kasern. Westö skildrar livet mycket noggrant på båda sidorna om Bron. De rika bor i den södra delen av Helsingfors och de fattiga för det mesta i norra Helsingfors, t.ex. i Berghäll, Sörnäs och på Linjerna. Westö berättar också om spårvagnar och om de nya spårvägslinjerna M och B och om Brändölinjen som den unga Eccu Widing tyckte så mycket om. Eccu som i början av boken bodde på Georgsgatan (i Gardesstaden) med sin familj åkte ofta spårvagn genom Sörnäs ut till Brändö. Ibland kunde det hända något oväntat på någon hållplats ute i Sörnäs eftersom de vuxna Sörnäsgängen var farliga. Sörnäsborna tålde inte de rika Brändöborna som bara gick förbi arbetarklassens kvarter. Jag anser att Westö skildrar mycket väl den motsatsställning som pågick där.

Borgerskapets och arbetarklassens liv i 1920-talets Helsingfors och Finland präglades hårt av inbördeskriget. Eccu Widing som var med i kriget som ung student fick ett livslångt trauma av att se alla förfärligheter som utspelades under krigsåren 1918. I 1920- och 1930-talets Helsingfors spelade bl.a. sporten en viktig roll. Allu Kajander var en begåvad fotbollsspelare och han spelade i arbetarklubbarna, t.ex. i *Wallilan Woima*. Också de olympiska spelen nämns ofta i samband med bl.a. Paavo Nurmi. Westö glömmer inte heller musiken – jazzen. Han vet så beundransvärt mycket om dåtidens musik, om band och orkestrar, om låtar osv. När man läser boken lever man faktiskt med i den tid och den miljö som det är fråga om.

Westös roman är mycket omfattande på många sätt. Det syns att hans kunskap om Helsingfors, om dess historia och historien i allmänhet är vidsträckt. Och han har verkligen gjort mycket förundersökningar för denna bok. Jag anser att Ola Larsmos kritik i *Dagens Nyheter* berättar mycket i ett nötskal om denna underbara episka bok: "Där vi en gång gått är ett panorama, där allt från bilmärken till jazzlåtar och boktitlar dras in i skildringen, tidvis med en befriande humor" (Internetkälla 4).

Westös roman är en skildring av förändringar och att förändras. Den deltar i diskussionen om de där förändringarna i vilka vi alla i vilken tid som helst lever i. Varje vandrare lämnar sina spår i staden som i sin tur lämnar sina spår i varje vandrare. (Internetkälla 5.)

5 Namn och ortnamn

Namn – den viktigaste nämnaren i livet. Kurt Zilliacus (2002:136) förklarar termen namn på följande sätt: "Namnet är alltså en konventionell beteckning inom det ordförråd som används i språkbruket inom en bestämd språklig gemenskap." Namn är alltså alltid givna av människan. De har inte blivit till av sig själv eller av någon övernaturlig kraft. Vi behöver namn varje dag flera gånger i vårt vardagliga liv. Skulle det inte vara besvärligt om man varje gång måste förklara någon plats eller något ställe på ett mycket grundligt sätt, t.ex.: "Den där gatan som ligger bakom det där gula huset vid den nya affären därborta." Är det inte mycket lättare att bara säga *Centralgatan*?

Vi tar namnen så för givet att vi sällan ens tänker mer på dem. Namn utformar en väsentlig del av språket och dess lexikon; med andra ord formar namnen en speciell del i språket (Ainiala 2005:10). Oftast är det så att vi noterar namnet först när vi anser att det inte passar in någonstans eller bryter mot den övriga namnmiljön. Att namnen inte uppmärksammas är ett tecken på att namnet fungerar som det ska. (Slotte 1999b:9.) I detta kapitel kommer jag att förklara vad ett (ort)namn är och hur det bildas. Jag koncentrerar mig helt och hållet på ortnamn och inte på personnamn eller något annat slag av namn.

5.1 Allmänt om namn

Zilliacus presenterar begreppet *namnbärare*. Med detta begrepp syftar han på att det finns någon/något som bär namnet, t.ex. i fråga om ett ortnamn så är namnbäraren själva orten eller platsen, som t.ex. i *Gräsviken* där *-viken* är namnbäraren. (Se Zilliacus 2002:135, 137.) Oftast betecknar namnet en enda namnbärare men ibland är det fråga om enstaka *kollektiva namn* t.ex. *Dalarna*. Då är det fråga om namn som betecknar en grupp av orter (Kiviniemi et al. 1974:82.)

5.2 Namngivningen

Hur sker namngivningen? Zilliacus (2002:142) konstaterar: "Namngivning innebär i princip att en beteckning tilldelas individuellt syftande funktion i namngivarnas språkbruk.". Verket *Terminologin inom namnforskningen* (1974:91) förklarar begreppet *namngivning* som "namnsättning, val av namn". Vem ger namnen då? Självklart är det fråga om en *namngivare*. Namngivaren kan vara en enskild kvinna, en man eller ett barn. Dessa personer kan kallas initiativtagare eller förslagsställare. Något som är mycket viktigt är att det alltid bör finnas någon person som godtar någon annans namnförslag. Båda personerna är lika viktiga i namngivningsprocessen och i det att namnet förverkligas och upptas i språkbruket. (Zilliacus 2002:142.)

Namngivaren har oftast sakliga motivationer till att ge namn på en bestämd plats och dessa motivationer kan kallas *namngivningsgrunder*. Kiviniemi et al. (1974:91) förklarar termen *namngivningsgrund* med att det är fråga om någon saklig grund för namngivning, t.ex. ortens läge, utseende eller användning. Zilliacus anser att med namngivningsgrunder bör man enbart avse de sakliga grunder som är språkligt markerade i namnen och har grundat namngivarnas idé för namnvalet. (Zilliacus 2002:144.)

Namnens uppkomstsätt kan indelas i två huvudkategorier. När det är fråga om *namntillblivelse* har namnet mer eller mindre omedvetet frigjorts ur talet om orter. Men när det i sin tur är fråga om *namngivning* har namnet medvetet bildats eller valts vid namngivningstillfället och då är det alltså fråga om *dopartad* karaktär. (Zilliacus 2002:146.)

Zilliacus (2002:146) konstaterar att det är bara i undantagsfall som man verkligen vet hur namnet har uppkommit. Vidare anser han att den principiella skillnaden mellan uppkomstsätten är mer än svår att bevara i praktiken vid namnanalysen (Zilliacus 2002:146.)

Namnet kan ha ett *appellativiskt* ursprung. Från den hypotesen har ortnamnsforskarna genom tiderna utgått från. Det är alltså fråga om ett appellativiskt uttryck, t.ex. *Dal* i Helsingfors. Namnen kan också vara *analogiskt* givna. I Finland har bl.a. Eero Kiviniemi undersökt detta namntillblivelseområde. Analogiskt givna namn har mönster i tidigare namn. (Zilliacus 2002:149.) Zilliacus (2002:150) konstaterar: ”Analogisk namngivning är i princip ett val av namn bland dem som namngivarna har känt från tidigare eller enligt mönster av dem.” Det finns också en tredje grupp angående namnens uppkomst, nämligen *lånenamn*. Lånenamn är namn som har lånats från ett språk till ett annat språk. Lånenamn visar att namngivarna inte alls har räknat med att namn måste vara appellativiskt beskrivande. Vidare visar lånenamn hur benägen man har varit att ge namn analogiskt och benämna dem lika som andra. När det gäller lånenamn måste man dra gränsen mellan egentliga lånenamn och *namncitat*. Namncitat är t.ex. *Jämsä* i bruk hos en svenskspråkig person. Namnet *Jämsä* har inget namnlån på svenska och därför används det som namncitat. (Zilliacus 2002:151–152.)

Min pro gradu-avhandling handlar mest om namn på gator och stadsdelar, dvs. stadsnamn i Helsingfors. Därför anser jag att det är viktigt att veta vilka som bestämmer över namnen i Helsingfors. När det är fråga om namn på delar av städer och kommuner är det stads- eller kommunstyrelsen som beslutar om namnen (Paikkala 1999:198). Namn på gator, gränder, parker och torg omfattas av byggnadsplanen. Om stads- eller byggnadsplanen fastställs eller förändras är namnen alltid med. Först vid behov av ett nytt namn eller namnbyte är det en namnplanerare som bereder namnarendena för namnkommittén på anmodan av stadsplanearkitekten. Namnkommittén i Helsingfors består av sju sakkunniga personer inom olika områden, bl.a. lokalkännedom, stadskultur, planläggning och språk. Namnkommittén gör ett förslag till det nya namnet. Stadsplanearkitekten godkänner oftast förslagen utan förändringar. Därefter läggs den nya stadsplanen med namnen fram för att invånarna skall kunna uttrycka sin åsikt. Om den nya stadsplanen beslutar först stadsplaneringsnämnden, sedan stadsstyrelsen och till sist stadsfullmäktige. (Internetkälla 6; Kaupunginnimet 2005.)

5.3 Allmänt om ortnamn

Vad är ett ortnamn? Det måste vara namn på en plats eller ett ställe av något slag. Zilliacus (2002:167) konstaterar kort att ortnamnet är namnet på en ort. Harry Ståhl (1970:11) förklarar begreppet ortnamn så, att det är namn på geografiska lokaler av olika slag. Peter Slotte (1999b:8) påpekar att ortnamn står för ett mångfasetterat begrepp. Vidare fortsätter han med att till ortnamn kan räknas allt från benämningar på t.ex. växter och stenar till namn på oceaner och himlakroppar.

Enligt Ståhl kan ortnamnen indelas i två huvudgrupper: *bebyggelsenamn* och *naturnamn*. Bebyggelsenamn är namn på platser där folk bor, t.ex. gårdar, byar och städer. Naturnamn är namn på t.ex. sjöar, åar, berg, sund, vikar, stenar, skogar, åkrar osv. (Ståhl 1970:11.)

Bengt Pamp (1988:7) indelar ortnamnen i två huvudgrupper såsom Ståhl: *kulturnamn* och *naturnamn*. Kulturnamn är benämningar på sådana företeelser som människan har skapat medan naturnamn är benämningar på lokaliteter som naturen i sin del har skapat. Pamp delar in kulturnamn ytterligare i tre grupper: *bebyggelsenamn*, *ägonamn* och *artefaktnamn*. Bebyggelsenamn används när det gäller t.ex. bebyggelser eller administrativa områden. Ägonamn är namn på åkrar och ängar. Artefaktnamn innehåller t.ex. namn på gator, vägar, lekplatser, parker och broar. Naturnamn är som sagt namn på alla platser i naturen som inte är skapade av människan. Till denna grupp hör t.ex. *vattendragsnamn*, *sjönamn*, *önamn* och *höjdnamn*. Pamp tar också upp begreppet *marknamn* som används för ägonamn och namn på smärre naturliga lokaler t.ex. mossar och kärr. (Pamp 1988:7.)

Zilliacus (2002:137–138) konstaterar att vi t.ex. skiljer mellan *ortnamn*, *personnamn* och *skeppsnamn*. Bland ortnamnen skiljer vi på samma sätt mellan *sockennamn*, *bynamn*, *sjönamn* osv. Zilliacus riktar kritik mot den gamla grupperingen av ortnamn. Han anser att den gamla klassificeringen i bebyggelsenamn och naturnamn inte längre motsvarar de nuvarande kraven inom ortnamnsforskningen. (Zilliacus 2002:138.)

5.4 Allmänt om namnbildningen

Zilliacus (2002:186) konstaterar att ledbegreppet är det centrala begreppet vid namnforskningen. Han förklarar termen ledbegrepp så att ”en namnled är en i ett namn ingående språklig beteckning som vid namngivningen har uttryckt en särskild för namnbäraren utmärkande omständighet” (Zilliacus 2002:187). Nedan kommer jag att redogöra för hur namnbildningen brukar gå till.

Enligt Pamp (1988:8) kan man betrakta ortnamnen ur morfologisk synpunkt och indela dem i *enkla*, *avledda* och *sammansatta* namn. Zilliacus (2002:188) lyfter fram en syntaktisk synpunkt och enligt den kan namnen indelas i tre grupper: *enledade*, *tvåledade* och *treledade* namn. Ett enledat namn är t.ex. *Borg*. Ett tvåledat namn är t.ex. *Ulrikasborg*. Ett exempel på ett treledat namn är *Västra Baggböle*. Det sista exemplet, dvs. treledade namn är sällsyntast av dessa tre grupper och egentligen ifrågasatt eftersom det snarast betraktas som ett tvåledat namn. (Zilliacus 2002:188.)

5.4.1 Sammansatta och enkla ortnamn

De flesta ortnamn är sammansatta och kan liksom alla sammansättningar delas i minst två delar: *förleden* eller *förre leden* och *senare leden* eller *efterleden*. För att undgå missförstånd är det oftast bättre att använda termerna *bestämningsled* och *huvudled*. Bestämningsleden, alltså den attributiva förleden, meddelar något som är betecknande för lokalen; med andra ord syftar den på något särskiljande drag t.ex. läge i *Främre Tölö* eller ägare i *Ulrikasborg*. Huvudleden för sin del avslöjar den verkliga lokalen/orten dvs. namnbäraren; t.ex. i *Munksnäs* är huvudleden *-näs*. (Pamp 1988:8–9; Zilliacus 2002:188–189.)

Oftast är det huvudleden som kommer sist om man beaktar namnen ur en syntaktisk synvinkel, men det finns undantag t.ex. ett åländskt namn *Kläppen i Norrfladan* i stället för *Norrfladakläppen* där *Kläppen* fungerar som huvudled (Zilliacus 2002:188–189). I min pro gradu-avhandling använder jag termerna bestämnings- och huvudled i stället för för- och efterled. Vidare innehåller ett sammansatt ortnamn ofta en mellandel, nämligen *kompositionsfog*. Ett par exempel på sammansatta ortnamn med kompositionsfog är

Kronohagen och Fredriksberg. I det första fallet är det fråga om en böjningsändelse och i det senare fallet om genitivform. (Pamp 1988:8–9.)

Med enkla namn menas namn som bildas av bara rot- eller stamordet. De har inga bestämnings- eller huvudleder. Och inte heller är dessa namn särskilt talrika, även om namn som *Böle*, *Borg* och *Haga* är långt ifrån sällsynta. (Pamp 1988:8.) T.ex. *Böle* och *Haga* påträffas också i Helsingfors.

5.4.2 Olika namnleder

Namn är ofta bildade till *sammansatta ord* (jfr med Pamps indelning av ortnamn i avsnitt 5.4.1) och är tvåledade. Det är ofta bestämningsleden som är sammansatt men ibland framstår också huvudleder som är bildade av sammansatta ord, t.ex. *Länsmans kalvhagen*. Det föregående exemplet är tvåledat och de båda lederna är bildade av sammansatta ord. (Zilliacus 2002:191.)

Namn kan också innehålla ett personnamn, djurnamn eller någon annan propriell bestämning, de fall är vanligast där ett ortnamn ingår som förled i ortnamnet. Oftast har dessa ortnamn eller egennamn uppburit sina vanliga benämning eller relationsangivande funktioner när de har införts som leder i andra namn. Oftast vill man ange ortens läge vid, på eller i andra viktiga orter t.ex. *Furuholms sund* för ett sund vid Furuholm. (Zilliacus 2002:192–193.)

5.4.3 Namn med analogiskt ursprung

Namn kan vara bildade genom mönster av andra namn. Till denna grupp hör bl.a. *lånenamn*. Lånenamn är namn som har övertagits från ett annat språk. *Direkta lån* representerar namn som har övertagits som sådant och bara har blivit anpassat till det låntagande språket, t.ex. det svenska stadsdelsnamnet *Mejlans* som har anpassats som *Mejlahti* på finska. Ett annat sätt att låna namn från ett annat språk är att *översätta*, t.ex. svenskans *Munksnäs* har översatts till finska som *Munkkiniemi*. Namnlånet kan således vara lån av idén eller själva namnet. (Zilliacus 2002:200–202.)

Analogiskt givna namn är också de namn som kallas *uppkallelsenamn*. Dessa namn är namn på bl.a. slott, städer och herrgårdar som har blivit uppkallade efter liknande orter någon annanstans. Zilliacus (2002:203) ger några exempel som *Sigtuna*, *Viborg* och *Haga*. När det gäller analogisk namngivning kan det vara fråga om *variationsnamn*. Dessa namn är variationer i förhållande till sina mönsternamn, och man kan t.ex. kalla en bäck *Pladderbäcken* efter mönstret *Skvallerbäcken*.

Jag anser det är viktigt att veta vad Zilliacus (2002:205) också tar fram, att svenska kolonister har namngett orterna analogiskt är viktigt att veta. Alltså att namnen i någon trakt av Finland är de samma som kanske någonstans i Sverige.

5.4.4 Reduktion

När det är fråga om *reduktion* gäller det ofta namn som leder i andra namn. I reduktionen försvinner det en del från det ursprungliga namnet; t.ex. i Helsingfors finns i bruk slangortnamnet *Alexen* i stället för det officiella *Alexandersgatan*. Reduktionen innebär att ett namn såsom bestämning i ett annat namn endast representeras av någon av sina leder. Ibland kan de sakliga omständigheterna avslöja namnen, t.ex. *Broholmsgatan* för en gata i i Broholmen i Helsingfors. En annan form av reduktion är fall då huvudleden i ett ortnamn i stället förefaller att ha införts som lägesbestämning i andra namn, med utelämnande av bestämningsleden; t.ex. Sundet vid Furuholm kunde ha kallats *Holmsundet*. (Zilliacus 2002:194–195.)

5.5 Syntaktisk ledindelning

Zilliacus (2002:188) anför att vid ledindelningen delas namn i de leder som har uppburit självständig syntaktisk funktion såsom uttryck för namngivarnas namnidéer. Sett ur den syntaktiska synpunkten är namn antingen enledade, tvåledade eller treledade syntaktiska enheter. Största delen av namn är underordnande eller hypotaktiska förbindelser som kan vidare indelas i två leder: *huvudled* och *bestämningsled*. Huvudleden har oftast ställningen som efterled men det finns också undantag (se föregående kapitel 5.4.1; Zilliacus

2002:188–189.) Enligt Zilliacus (2002:209) kan enledade namn inte räknas som huvudleder och därför har de fått ett eget kapitel i min avhandling.

5.5.1 Huvudleder

Den största delen av vårt namnförråd utgör huvudlederna av *topografiska* ord som anger vad för slags orter namnen betecknar, t.ex. öar, holmar, näs och berg. Man bör kunna skilja termerna *topografiska* och *geografiska* från varandra. Geografiska grundord omfattar både topografiska och *kulturella* grundord. Med kulturella grundord menas ord som kan förknippas med människan, t.ex. byggnader, broar och vägar. Dessa grundord hör till *artangivande* huvudleder som är vanligast bland ortnamnen. De har vid namngivningen valts som appellativiska leder med uppgift att klassificera de betecknade Ortsbegreppen. *Benämmande* huvudleder är också ganska vanliga. De består av primära namn på de namnbärande orterna och har kompletterats med en sekundär bestämning, t.ex. *Långholm* kan i något sammanhang ha kompletterats till *Västra Långholm*. Zilliacus (2002:212) konstaterar att det alltid har varit ganska vanligt att foga tilläggsleder till egennamn. Med hjälp av tilläggslederna kan man antingen ha begränsat namnens syftning eller göra dem mer funktionella i situationer där de inte kunde fungera som sådana, t.ex. *Östra Nyland*. (Zilliacus 2002:209–213.)

Ibland kan det hända att något ortnamn som slutar på *-ö* är inte alls någon ö i verkligheten. Därför är det viktigt att vid varje undersökning av grundordens innebörd också beakta skillnaden. Det är fråga om *denotation* i sådana här fall. Denotationsaspekter kan ytterligare indelas i *totala* och *partiella*. När det är fråga om en total denotationsaspekt är det ofta fråga om ett ortnamn med en förtydligande tilläggsled, t.ex. i *Mjoönäset* ordet *-näset* eller en särskiljande bestämning, t.ex. i *Västra Långholm* ordet *Västra*. Den partiella aspekten gäller om det handlar om en del av någon helhet, t.ex. *Norra Marby* för en del av byn Marby. (Zilliacus 2002:213.)

5.5.2 Bestämningsleder

Bestämningsleder fungerar som bestämningar till huvudlederna. Dessa leder uttrycker ofta egenskap, relation eller funktion som har utmärkt den benämnda orten. När man beaktar orden är det viktigt att kunna skilja mellan ordets allmänna betydelse i språket och dess speciella syftning och betydelse såsom bestämning i ett enskilt namn. Vidare skall man minnas att bestämningarna i egennamn har införts med en speciell åtskiljande funktion betingad av namnens individuella syftning. Vid semantisk analys av bestämningsleder bör man förvandla namnen till uttryck med analytisk ordföljd, t.ex. *Lågsjär* förvandlas till ”skäret som är lågt”. (Zilliacus 2002:224–231.)

Egenskapsangivande leder är i egentlig mening Ortsbeskrivande. De kan också ha en motsatsrelation, t.ex. *Viträrsk* och *Svarträrsk*. I ett sådant här fall har vissa namn i första hand varit egenskapsbeskrivande medan andra namn har blivit analogiskt bildade efter mönstret. Särskilt påfallande är den motsatsangivande funktionen hos beteckningar för ortens storlek eftersom en ort alltid behöver en jämförelseort. Ingen ort är som sådan liten eller stor. Bestämningarna kan också ange orternas form eller färg samt närvaro eller frånvaro av en del andra egenskaper som t.ex. ålder, hårdhet och fiskerikedom. Ibland anger några bestämningar det material som orten består av, t.ex. *Sandvik*. (Zilliacus 2002:232–234.)

Relationsangivande leder anger olika relationer i vilka de namngivna orterna har stått till andra orter i närheten, allmänt eller lokalt kända personer, folkgrupper, husdjur osv. Relationsangivande leder är inte beskrivande utan bestämmande till sin funktion. Det vanligaste fallet är att leden har fungerat som en beteckning för absolut läge; t.ex. i namnet *Sibbo Fagerö* kommer det fram att det är fråga om det Fagerö som ligger i Sibbo. Relationsangivande leder kan också ange en helhet av vilken orten har utgjort en del. Dessa leder kan också ange ortens riktning till, från, längs eller över en annan ort. Relationsangivande leder kan ytterligare ange ägare eller besökare. Också det som finns på platsen kan anges genom relationsangivande leder och oftast har det varit fråga om någon kultur- eller naturföreteelse. (Zilliacus 2002:234–241.)

Funktionsangivande leder syftar på händelser eller handlingar. Sådana bestämningar som syftar på ortens egen funktion är t.ex. *Gungstenen* för en sten som rör på sig. Sådana orter vilkas namn syftar på människornas eller andra levande väsens handlande är t.ex.

Vaktanberget där man har hållit vakt. Som redan konstaterat syftar relationsangivande leder också på händelser och som exempel på detta är t.ex. *Brändö*, namnet på en ö där det en eller flera gånger hade brunnit. (Zilliacus 2002:241–243.)

5.5.3 Enledade ortnamn

Enledade namn har ofta viktiga semantiska funktioner som brukar tillkomma bestämningar men närmast huvudledens syntaktiska ställning. Enligt Zilliacus (2002:214–221) kan enledade namn delas i sju grupper. Den första gruppen är *metaforiska namn*. Metaforiska namn har uppkommit eftersom namngivaren har fått idén att något liknar något t.ex. *Ås* i Helsingfors. Dessa namn kallas ofta också för *jämförelse-* eller *likhetsnamn*. Den andra gruppen är *metonymiska namn*. Ett exempel på det är bydelen *Bosund* i Larsmo som ligger vid Bosundet (Zilliacus & Ådahl-Sundgren 1984:14.) Med metonymi menas ord som har ersatts av något annat ord som är av samma slag, t.ex. man läser Mankell om man läser något verk skrivet av Mankell (Internetkälla 7.) Ett metonymiskt namn grundar sig på en beröringsassociation (Kiviniemi et al. 1974:88). Den tredje gruppen är *moverade namn*. Zilliacus ger ett exempel på detta som *Bäckarna*. Det har funnits några åkertegar vid ett vattendrag ”bäcken” och dessa har först kallats för *Bäckåkrarna* och sedan blivit *Bäckarna*. Den fjärde enledade namngruppen är namn som har bildats av *ordlekar*. Zilliacus exempel på denna namngrupp är *Djävulsön*. Den femte gruppen är *analogier* dvs. de analogiskt överflyttade namnen. Dessa namn liknar ordlekar men saknar den skämtsamma innebörd som är typiskt för ordlekar. Zilliacus ger exempel på detta som *Locket* för ett grund vid skäret Asken. Ett annat exempel är *Viten* för en sten intill stenblocket Svarten. Den sjätte gruppen består av *substantierande namn*. Zilliacus förklarar begreppet substantierande att vissa namn förefaller att ha inneburit något slags substantiering av en omständighet av egenskapsnatur. Sådana namn är t.ex. suffixbildningar avledda med hjälp av speciella namnsuffix. Zilliacus exempel på detta är *Krokan* som namn på en krokig äng. Den sista gruppen formar *elliptiska namn*. De flesta namnen har uppkommit genom ellips t.ex. *Altaret* av *Altarberget*. Ett annat exempel på detta är *Lången* av *Långsjön*. (Zilliacus 2002:214–221.)

6 Gator och vägar i Westös bok

I detta och följande två kapitel presenterar jag det material som jag har samlat ur Westös bok. Först har jag sammanställt en grupp som består av namn på gator och vägar. Detta material har kanske varit det enklaste att samla ihop och analysera. Om gatan t.ex. heter *Ludvigsgatan* kan man nästan utan tvekan konstatera att detta namnbelägg betecknar en gata.

Nästan alla namn på gator och vägar i boken slutar med en tydlig artbeteckning och huvudleden är lätt att identifiera, som i t.ex. *Silversundsvägen*. Några av dessa namn betecknar en gata eller en väg, men har något annat ord som huvudled, t.ex. *linjen*. Gator och vägar hör inte till gruppen *naturnamn* utan de är namn som människan har skapat, dvs. *kulturnamn* (se, t.ex. kapitel 5.3).

Helsingfors gator präglas av stadens historia med inslag av svenskt, ryskt och finskt. Från och med år 1864 förekom gatunamnen på tre språk: svenka, finska och ryska. På namnskyltarna stod överst det svenska namnet, efter det den finska versionen och sist namnet på ryska. År 1903 gavs en kejsarlig förordning om att namnordningen skulle förändras. Först skulle det stå det ryska namnet, sedan det finska och sist det svenska. Efter att Finland fått sin självständighet år 1917 togs alla ryska namn bort. (Harling-Kranck 1999:11–12.)

Westö har inte hittat på något ortnamn själv utan de är autentiska i Helsingfors, medan personnamnen i boken är fiktiva och mer eller mindre hans egna uppfinningar. Jag har funnit 97 olika gatunamn i boken och av dessa namn uppträder ca hälften bara en gång. Det namn som uppträder mest, dvs. 14 gånger är *Henrikskatan*. I detta kapitel berättar jag om dessa gatunamn och om deras förhållande till bokens gestalter. Jag försöker redogöra för i vilka situationer namnen förekommer. I andra hand tar jag upp deras namnhistoria. Jag nämner inte alla 97 gatunamn på grund av den stora mängden, men det finns en bilaga (bilaga 1) i slutet av min avhandling där alla namn upptas. Jag analyserar gatorna i geografisk ordning med två undantag: linjer och kalevalagator. Dessa två undantag analyserar jag separat från de andra gatorna. Men först tar jag fram några siffror angående gatornas frekvenser i boken.

Tolv gånger nämns två gator: *Malmgatan* och *Havsgatan*.

Elva gånger nämns de två gatorna: *Georgsgatan* och *Vladimirsgatan*.

Tio gånger påträffar man igen två gator. Den ena heter *Broholmshgatan* och den andra *Lappvikshgatan*.

Nio gånger påträffar man en gata: *Kristinegatan*.

Åtta gånger uppträder bara en gata: *Mikaelsgatan*.

Sju gånger nämns fem gator: *Alexandersgatan*, *Arkadiagatan*, *Boulevardshgatan*, *Elisabethshgatan* och *Västra Henrikshgatan*. Om dessa gator kommer jag inte att berätta lika grundligt som om de ovanstående. Jag berättar bara de viktigaste händelserna och om hur deras namn har uppkommit.

Sex gånger förekommer fyra gator eller närmare sagt två gator, en väg och en esplanad: *Agricolagatan*, *Joukolavägen*, *Norra Esplanaden* och *Oriongatan*.

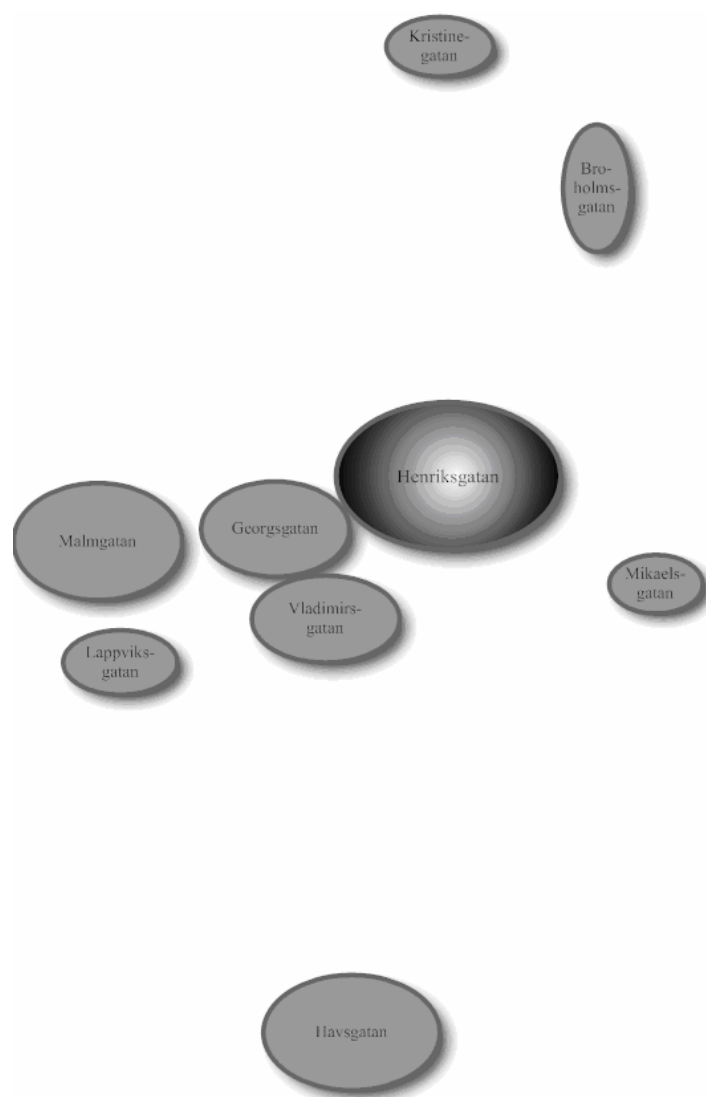
Fem gånger påträffar man *Fredrikshgatan*.

Tio gator nämns fyra gånger. Dessa tio gator är *Brahegatan*, *Femte linjen*, *Kalevagatan*, *Konstantinshgatan*, *Skillnaden*, *Stora Robertshgatan*, *Tavastvägen*, *Västra Chaussén*, *Åbovägen* och *Östra Henrikshgatan*. Jag ska inte förklara namnen på alla dessa gator eller händelserna på dem särskilt grundligt eftersom de är så många, men jag ska ändå berätta någonting om alla tio.

Hittills har jag redogjort för 29 olika gator som upptas i boken. Det är knappt en tredjedel av alla gatunamn. Av de gator som återstår nämns 11 gator tre gånger, 19 gator två gånger och 37 gator en gång. Av dessa namn ska jag inte berätta om alla utan bara om dem som jag anser viktigast att nämna.

Nedan har jag bifogat en figur över gatornas frekvens i Westös bok. I figuren är gatorna placerade ungefär på det sätt som man kan finna dem i Helsingfors. Henrikshgatan, numera Mannerheimvägen, är vanligast med 14 namnbelägg i boken. Gatan bär en central roll i bilden av Helsingfors. De näst vanligaste gatorna är Malmgatan och Havsgatan. Havsgatan

finns i söder och Malmgatan i väster om Henriksgatan. Båda gatorna uppträder 12 gånger i boken. Både Georgsgatan och Vladimirsgatan ligger i stadsdelen Kampen, dvs. till vänster om Henriksgatan och dessa två gator påträffas man elva gånger i boken. Broholmsgatan ligger i Hagnäs i Berghäll, dvs. norr om Henriksgatan och framträder 10 gånger i boken såsom också Lappviksgatan som finns i stadsdelen Kampen. Den allra norraste gatan i figuren är Kristinegatan som ligger i Berghäll. Kristinegatan framträder nio gånger i Westös roman. Den gatan som är minst är Mikaelsgatan med åtta uppträdanden i boken.

Figur 1: Figur över gatornas frekvens i Westös bok.

6.1 Från Alexandersgatan till Östra Henriksgatan

Följande 24 gator ligger i Helsingfors stads centrum och hör till en eller flera av stadsdelarna Gardesstaden, Gloet, Kampen, Kronohagen, Rödbergen. Det kan ibland hända att någon av dessa gator också kan finnas i andra stadsdelar, som ligger bredvid de ovannämnda, men dessa fall är få. Gatorna i denna grupp formar stadskärnan i Helsingfors och vidare har också många av dem haft en stor roll i boken. Nästan alla gator av de allra vanligaste (minst 10 gånger med i boken), dvs. *Henriksgatan*, *Malmgatan*, *Georgsgatan*, *Vladimirsgatan* och *Lappviksgatan*, kan påträffas i Helsingfors centrum.

Alexandersgatan:

Alexandersgatan (s. 90, 139, 212, 310, 372, 422 och 427) nämns ofta för att ange att någon har gått där eller åkt dit med spårvagn. Gatan ligger centralt i Helsingfors. Det berättas också om en advokatbyrå Lagerborg & Stigzelius, om Stockmann och om Unionsbankens nya hus med hotell Carlton som alla ligger vid Alexandersgatan.

Alexandersgatan har fått sitt namn efter Alexanders universitet som i sin tur fått sitt namn efter kejsar Alexander I. Universitetets huvudbyggnad kom till vid denna gata år 1832. Gatan har också hetat t.ex. *Storgatan* och *Fredsgatan*. Alexandersgatan löper genom stadsdelarna Gloet och Kronohagen. (Helsingin kadunnimet 1970:90.)

Andrégatan:

Andrégatan nämns två gånger i boken. Då gatan nämns första gången (s. 71), är det fråga om Lucie som har tagit danslektioner hos den paranta fru Borodulin på Andrégatan. När gatan nämns för andra och sista gången (s. 347) är det fråga om Henning Lunds vän Heini Saukkonen som bor på den forna Andrégatan.

Gatan har senare döpts om efter nationalhjälten Elias Lönnrot. Andrégatan i Kampen har fått sitt namn efter ett grekisk-katolskt helgon och en rysk riddarorden. År 1928 fick gatan det nya namnet: *Lönnrotsgatan*. (Helsingin kadunnimet 1970:119.)

Arkadiagatan:

Arkadiagatan möter man första gången (s. 144, 146) då man håller på att bilda en skyddskårsbataljon vid gatan. Kontoret där man ska anmäla sitt intresse ligger på Arkadiagatan. Gatan kommer också ibland fram när det berättas om Lucie som bor där (s. 170, 193, 320 och 494).

Arkadiagatan ligger i Kampen och i Främre Tölö. Gatan har fått sitt namn efter Arkadiateatern, som låg vid början av gatan år 1861–1908, och efter ett villaområde som hette *Arkadia*. (Helsingin kadunnimet 1970:91.)

Boulevardsgatan:

Boulevardsgatan uppträder bara i bokens början (sista gången s. 44). För det mesta är det fråga om herrskapet Gylfe som bor i en åttarumslägenhet på Boulevardsgatan. Hos dem arbetar en ung flicka, Vivian, som tjänsteflicka. Den sista gången då Boulevardsgatan nämns handlar det om hur kvällsljuset faller längs gatan och det betraktas av Jali Widing.

Numera heter gatan bara *Bulevarden*. *Boulevardsgatan* användes ända tills 1928. År 1820 fick gatan heta *Boulevarden* efter några förebilder utomlands. Bulevarden ligger i Kampen och i Rödbergen. (Helsingin kadunnimet 1970:92.)

Elisabetsgatan:

En av de gator som nämns fyra gånger är *Elisabetsgatan*. Den framträder i boken inom bara ca 20 sidor. Den första anteckningen är på sida 123 och den sista på sida 146. Alla framträdanden är förknippade med inbördeskriget och att de vita fångarna förvarades i Svenska reallyceet som låg på Elisabetsgatan. Numera har Sibeliusgymnasiet sitt säte i Svenska reallyceets gamla byggnad (Internetkälla 8).

Elisabetsgatan har fått sitt namn år 1819 efter kejsarinnan Elisabeth, gift med kejsaren Alexander I. Gatan finns i Kronohagen. (Helsingin kadunnimet 1970:117.)

Fredriksgratan:

Fredriksgratan framträder fem gånger (s. 38, 126, 194, 325 och 411). På sida 38 berättas det att en viss fröken Hultqvist var inackorderad i två välmöblerade rum i överste Tatarinoffs hus vid Fredriksgratan. På sida 126 är det fråga om en annan fröken, nämligen fröken Markelius,

som också bodde på Fredriksgatan. Nästa gång då gatan nämns är det Mandi Salin som går längs Fredriksgatan mot Tölö (s. 194). På sida 325 handlar det igen om boende. Nu är det jazzmusikern Theo Kossloffsky med sin fru Maggie som bor i lägenheten på Fredriksgatan. Den sista gången då Fredriksgatan nämns handlar det om lappomännens marsch i huvudstaden. De gjorde en avstickare till Fredriksgatan (s. 411).

Fredriksgatan hör till tre stadsdelar: Kampen, Rödbergen och Främre Tölö. Gatan har troligen fått sitt namn efter landshövding Gustaf Fredrik Stjernvall (1767–1815). Men när man har gett namnet har man troligen också tänkt på greve Johan Fredrik Aminoff (1756–1842), som hörde till vänkretsen kring stadsplanearkitekten Ehrenström. År 1836 fastställs gatan att heta *Fredriks Gatan*. (Helsingin kadunnimet 1970:96.)

Georgsgatan:

Georgsgatan förekommer på flera sidor (s. 38, 101, 112, 143, 182, 371, 372, 413, 413, 414 och 504). Gatan är alltså med igenom hela boken. När gatan första gången nämns (s. 38) är det fråga om familjen Widings lägenhet som ligger på Georgsgatan. Det handlar om samma lägenhet också följande fyra gånger då denna gata förekommer. På sida 371 handlar det om stadens första simhall på Georgsgatan och om män med tvivelaktiga böjelser. På sida 372 är det fråga om Hotell Torn som snart skulle stå på Georgsgatan. På sida 413, då gatan första gången nämns, korsar lappomännens trupper Georgsgatan och när gatan nämns för den andra gången på samma sida är det Cedi Lillihjelm som står nära hörnet av Bulevarden och Georgsgatan och plötsligt minns de förfärliga händelserna med skyddskåren. På sida 414 handlar det fortfarande om Cedi och att han inte vill brista ute på stan utan han börjar halvspringa hemåt och tar åt höger vid Georgsgatan. När gatan nämns för sista gången (s. 504) är det Lucie Lilliehjelm som har flyttat in till centrum i en rymlig lägenhet som tidigare har ägts av familjen Widing.

Georgsgatan ligger i Kampen och har fått sitt namn efter ett grekisk-katolskt helgon och efter en rysk riddarorden. (Helsingin kadunnimet 1970:149.)

Henriksgratan:

I Westös bok heter gatan som förekommer mest, dvs. 14 gånger, *Henriksgratan*. Den är med igenom hela boken (först på s. 18 och sist på s. 484). Det som är iögonfallande är att flera namn förekommer cykliskt. Med detta menar jag att samma namn kan förekomma många

gångar på en och samma sida eller på närliggande sidor. När det gäller Henriksgatan nämns gatan på sidorna 18, 70, 73, 74, 74, 74, 75, 99, 169, 170, 186, 222, 396 och 484. Man kan konstatera att gatan är med i nio olika sammanhang.

När *Henriksgatan* nämns första gången i Westös bok är det fråga om en skildring av Kampen, och det kommer fram att det har funnits judar som har sålt kläder och lump vid Henriksgatan. De följande nio gånger Henriksgatan nämns är det fråga om Västra Henriksgatan där familjen Lilliehjelm bor i. På sida 186 är det Henriette Hultqvist som hade sett en flygmaskin när hon hade gått längs Henriksgatan. På sida 222 är det fråga om vissa redaktioner som har funnits där. På sida 396 är det igen fråga om familjen Lilliehjelm. Då minns Lucie hur hennes syster Sigrid har legat sjuk där hemma och till slut avlidit. På sida 484 nämns gatan bara för att Henning Lund minns en bilfärd han gjort från Munksnäs till Henriksgatan.

Gatan har fått namnet Henriksgatan år 1836 efter ministerstatssekreteraren och greven Robert Henrik Rehbinder (1777–1841). På kartan år 1877 är gatan breddad med en esplanad och då hette gatorna vid esplanaden *Wästra* och *Östra Henrics Gatan*. År 1909 fastställdes namnen *Västra* och *Östra Henriksgatan* samt *Henriksallén* som namn på parken. År 1928 blev det bara *Henriksgatan* och år 1942 fick gatan sitt nuvarande namn *Mannerheimvägen* (Helsingfors gatunamn 1971:119).

Kajsaniemigatan:

Kajsaniemigatan förekommer en gång i boken såsom också dess forna ryska namn *Genombrotskaja Ulitsa*. På sidorna 372 och 373 berättas det om trafikkaoset på Kajsaniemigatan och där kommer det också fram att gatan har tidigare hetat *Genombrotskaja Ulitsa*.

Kajsaniemigatan ligger i stadsdelen Gloet och gatan blev färdig år 1913. Först hette gatan som sagt *Genombrotskaja Ulitsa* på ryska, eller på svenska *Genombrottsgatan*, men redan år 1915 byttes namnet till *Kajsaniemigatan*. *Kajsaniemigatan* har sitt ursprung i den närliggande parkens namn *Kajsaniemi*. (Helsingin kadunnimet 1970:105.)

Kalevagatan:

Kalevagatan är förknippad med *Vladimirsgatan* (se nedan). *Kalevagatan* förekommer fyra gånger i Westös bok (s. 329, 347, 347 och 379). *Kalevagatan* är den gata där Eccu har sin ateljé. Sista gången gatan nämns handlar det om Primulas kafé som ligger i hörnet av *Kalevagatan* och *Västra Henriksgatan*.

Konstantinsgatan:

Konstantinsgatan nämns på sidorna 85, 86, 87 och 329. De tre första gångerna handlar det om Atelier Askolin som låg vid *Konstantinsgatan*. Dit gick otaliga rödgardister från olika delar av landet för att bli fotograferade. På sida 329 är det fråga om de ryskklingande namn i Helsingfors som har döpts om i fosterländsk anda. *Konstantinsgatan* blev då *Sjötullsgatan*.

Konstantinsgatan låg i Kronohagen och hade fått sitt namn efter storfursten Konstantin (1779–1831), bror till Alexander I. År 1820 hette gatan först *Constantins Gatan*. (Helsingfors gatunamn 1971:131.)

Lappviksgatan:

Lappviksgatan heter en gata i Kampen där också gatorna med namn som *Malmgatan*, *Georgsgatan* och *Vladimirsgatan* ligger. *Lappviksgatan* löper parallellt med *Malmgatan*. *Gatan* har fått sitt namn efter den närliggande viken som heter *Lappviken* (Helsingin kadunnimet 1970:116).

Lappviksgatan förekommer flera gånger i boken (s. 17, 18, 23, 94, 212, 249, 253, 279, 363 och 402). Första gången då gatan nämns är det Vivan Kajander som inte kan stå ut med Kampen och dess gator *Lappviksgatan* och *Malmgatan*. På nästa sida berättas det om en spårvagnslinje, dvs. Röda linjen och vagnen som kör längs *Lappviksgatan*. Där kommer de mer välbeställda bland traktens invånare ut ur vagnen. På sida 23 handlar det om Allu Kajander och hans pojkamrater som tillsammans glodde på sorgtågen som gick längs *Lappviksgatan* till gravgården. Allu bodde då på *Malmgatan*. På sida 94 påträffar man journalisten Ivar Grandell som har hyrt ett rum med kök och alkov på *Lappviksgatan*. Nästa gång (s. 212) handlar det igen om ett sorgtåg. Rurik Lilliehjelm hade avlidit och bl.a. stadens ”crème de la crème” hade varit med i tåget som gick längs *Lappviksgatan* förbi Maria sjukhus mot begravningsplatsen. På sida 249 och 253 står det en adress: Mlle Michaëla Morelius, *Lappviksgatan* 9 B 21, Helsingfors, Finlande. Det handlar om Micki Morelius hus

på Lappviksgatan (också på sida 279). På sida 363 är det Allu som njuter sina måltider i en folkrestaurang på Lappviksgatan 25. Den sista gången då Lappviksgatan nämns är det fråga om Ivar Grandell som minns hur han har kurat där i sin dragiga lägenhet och hoppats att ingen av de krigförande parterna skulle minnas att han existerar.

Malmgatan:

Malmgatan förekommer tolv gånger (s. 17, 17, 21, 21, 21, 22, 29, 295, 296, 359, 363 och 456) och är tillsammans med *Havsgatan* namn på den näst vanligaste gatan i boken. Malmgatan förekommer många gånger i början av boken och sedan igen i bokens senare del. I början av boken handlar det om paret Kajander som har hyrt ett rum med kallvattenkran i ett hyreshus på Malmgatan. Malmgatan ligger i Kampen.

Vivan Kajander tyckte att Kampen inte var den bästa platsen att bo på. Där bodde ryssar, tattare, judar och italienare samt hyrkuskar, horor och barnmorskor. Kampen var ett verkligt Babylon (Westö 2007:18). På sida 29 är det fråga om Vivans och Enoks son Allu som var snabb. Det hade pojkarna på Malmgatan lagt märke till. På sida 295 är det Enok som minns hur bra han har kunnat spela mandolin när Allu har varit liten och familjen ännu har bott tillsammans på Malmgatan. På nästa sida är det Allu som tänker på sin far och hur han har betett sig hemma på Malmgatan. På sida 359 minns Allu igen sina två barndomshem: det ena på Malmgatan och det andra på Kristinegatan. På sida 363 är det fråga om Allu och en folkrestaurang som ligger på Lappviksgatan och som är bara en stenkast från Malmgatan. Den sista gången då Malmgatan nämns är det fråga om Eccu Widing, vars son går i Tyska skolan som ligger på Malmgatan, bara en dryg halvkilometer från Ilmarigatan där Eccu bor.

Mikaelsgatan:

Mikaelsgatan förekommer åtta gånger i boken (s. 15, 90, 212, 219, 263, 310, 332 och 396). Mikaelsgatan framträder först som mötesplats för Vivan och Enok. På sida 90 är det fråga om en liten pojke Pecka som går längs Mikaelsgatan till Järnvägstorget. Nästa gång gatan nämns handlar det om en fin restaurant, Riche, som ligger på Mikaelsgatan. På sida 219 kommer det fram att det fanns Durchmans droghandel på Mikaelsgatan och där hade Eccu köpt en flaska av ”ohyragiftet” Pirolin. Nästa gång då Mikaelsgatan framträder är det igen fråga om affärer. Eccu har skrivit ett brev till Lucie Lilliehjelm och där berättar han att han har fått ett erbjudande från Henning och Bruno. De frågar om han vill vara med i att investera i en konfektionsaffär på Mikaelsgatan. På sida 310 är det fråga om just denna konfektionsaffär

”Zaza” som skulle öppnas på Mikaelsgatan nästa onsdag (då var det fredag). Det handlar igen om Zaza på sida 332. Den sista gången då gatan nämns handlar det om en privatpraktik hos doktor Hausen, som är lungspecialist. Det har således för det mesta handlat om affärer när Mikaelsgatan har framträtt i boken. Ingen har bott där.

Mikaelsgatan har fått sitt namn efter storfursten Mikael, bror till ryska kejsaren Alexander I. Gatan har fått sin nuvarande längd och form år 1830. Gatan ligger i stadsdelen Gloet. (Helsingin kadunnimet 1970:122.)

Nikolaigatan:

Nikolaigatan framträder två gånger i boken. Första gången (s. 329) berättas det att alla Helsingforsgator med ryskklingande namn har omdöpts i fosterländsk anda. Den andra gången (s. 337) kommer det fram att Nikolaigatan har döpts om till *Snellmansgatan*. Nikolaigatan låg i Kronohagen och hade tidigare också hetat *Tavastvägen* och *Senatsgatan*. År 1836 fick gatan namnet *Nikolai Gatan* efter Nikolajkyrkan (numera Helsingfors domkyrka). Namnet *Snellmansgatan* fick gatan år 1928. (Helsingin kadunnimet 1970:137.)

Norra Esplanaden:

Norra Esplanaden förekommer också sex gånger i Westös bok. Det första mötet är på sida 77 där de unga Lucie och Henning ska ta en biltur i Helsingfors och kliver in i den svarta och lite gammalmodiga droskbilen på Norra Esplanaden. Norra Esplanaden framträder ofta då man berättar vad som ligger vid gatan. Oftast handlar det om affärer. På sida 323 har Westö skrivit: ”I den kretsen hade man råd att gå till Bulevardens och Norra Esplanadens musikaffärer...” Det kommer tydligt fram att den här delen av staden inte var något ställe att stanna i för de medellösa.

Esplanaden fick separata namn för gatorna som löper parallellt med parken år 1836. Gatorna hette *Norra Esplanads Gatan* och *Södra Esplanads Gatan*. (Helsingin kadunnimet 1970:94.)

Skillnaden:

Skillnaden förekommer fyra gånger (s. 70, 126, 186 och 413). Den första gången då Skillnaden påträffas handlar det om Lars von Nottbeck och hans föräldrahem där en vintermaskerad ordnas. Nästa gång (s. 126) är det fråga om de vita fångarnas släktingar som bor i kvarteren kring Skillnaden och Bulevarden. Som man kan nu anta var dessa släktingar

inte de fattigaste i staden. Tredje gången (s.186) handlar det om ett flygplan som Henriette ser flyga över Skillnaden. Den sista gången (s. 413) är det fråga om lappomännen vars förtrupp har tagit sig över Skillnaden och försvunnit ner längs Södra Esplanaden.

Skillnaden ligger i Gardesstaden och lär ha fått sitt namn av att den skiljer den egentliga staden från den s.k. Nyländska förstaden (Helsingin kadunnimet 1970:94).

Stora Robertsgatan:

Stora Robertsgatan nämns fyra gånger (s. 45, 214, 269 och 306). Ingen av personerna i boken bor på Stora Robertsgatan. I boken kommer det fram att det har funnits en biograf ”Arkadia”, en restaurang ”Franciskaner” samt spåkvinnor på Stora Robertsgatan.

Stora Robertsgatan ligger i stadsdelarna Gardesstaden och Rödbergen. Gatan har fått sitt namn efter ministerstatssekreteraren och greven Robert Henrik Rehbinder (1777–1841) (jfr Henriksgatan). (Helsingin kadunnimet 1970:132.)

Unionsgatan:

På Unionsgatan 45, vid foten av Långa bron, bor Mandi Salin (sida 338). Hon har hyrt en liten lägenhet med kokvrå och badrum i ”Lilla Nådendal”. Unionsgatan förekommer också på sida 17 där det handlar om en viss Suoste som höll på att rengöra gaslyktor men han dog i en olycka och så fick Enok Kajander ärva hans arbete.

Unionsgatan ligger i stadsdelarna Gloet och Gardesstaden. Unionsgatan syftar på den union mellan Finland och Ryssland som ingåtts vid fredsslutet i Fredrikshamn. Gatan döptes av kejsaren Alexander I. (Helsingfors gatunamn 1971:141.)

Vladimirsgatan:

Vladimirsgatan förekommer flera gånger (s. 176, 188, 193, 196, 226, 227, 235, 294, 307, 329 och 460). Den unga fotografen Eric Widing har sin ateljé på Vladimirsgatan (sida 176). På sida 188 är det fråga om Mandi Salin som tittar ut genom fönstret i Widings ateljé på Vladimirsgatan. På sida 193 är det i sin tur Eccu som tittar ut genom fönstret och ser Vladimirsgatan som badar i kvällssol. Nästa gång då Vladimirsgatan nämns är på sida 196 då Eccu går hela vägen från Vladimirsgatan till Brändö där han bor. På sida 226 är det fråga om Eccu som tänker hyra en liten kontorslokal som ligger på Vladimirsgatan. På nästa sida

nämns Vladimirsgatan för att Eccus studio ligger där. På sida 235 berättas det om ostanvinden som viner nerför Vladimirsgatan när Lucie är på besök i Eccus ateljé. På sida 294 är det Mandi Salin som arbetar på en stor disponentbyrå vid Kaserntorget och har ett finare kontorsrum än det som hon hade hos Eccu på Vladimirsgatan. Nästa gång Vladimirsgatan nämns är det för att Eccus ateljé ligger där. På sida 329 nämns Vladimirsgatan med sitt nya namn *Kalevagatan*. Alla Helsingforsgator med ryska namn hade omdöpts i fosterländsk anda. Den sista gången Vladimirsgatan nämns handlar det om Widings ateljé som hade fungerat där under hela 20-talet.

Kalevagatan fick sitt nuvarande namn år 1928 och hette tidigare *St. Wladimirs Gatan*, *Wladimirs Gatan* och *Vladimirsgatan*. Gatan finns i stadsdelen Kampen. (Helsingin kadunnimet 1970:106.)

Västra Chaussén:

Västra Chaussén förekommer fyra gånger (s. 71, 89, 148 och 372). Varje gång Västra Chaussén nämns är det fråga om att någon kör eller går längs gatan. På sida 89 berättar Westö om ett fackeltåg som går längs Västra Chaussén några dagar innan maktövertagandet i samband med inbördeskriget då. På sida 372 berättas det att Västra Chaussén blev Åbovägen och att utfartsvägarna hade bytt namn.

Västra Chaussén byggdes på 1850-talet vidare från Nationalmuseet. År 1928 fick vägen heta *Åbovägen* men år 1942 förenades Henriksgatan och Åbovägen samman och då fick vägen namnet *Mannerheimvägen*. (Helsingin kadunnimet 1970:120.)

Västra Henriksgatan:

Västra Henriksgatan nämns sju gånger (jfr *Henriksgatan* ovan). Först handlar det om familjen Lilliehjelms hem på Västra Henriksgatan. På sida 279 berättas det om att tidningen Hufvudstadsbladet flyttade från Västra Henriksgatan 8 till Västra Henriksgatan 22. Senare handlar det igen om Hufvudstadsbladets hus, om Primulas kafé i hörnet av Kalevagatan och Västra Henriksgatan och igen om Lilliehjelmarnas hem. Om Västra Henriksgatans historia, se Henriksgatan (s.28–29).

Åbovägen:

Åbovägen nämns också fyra gånger (jfr *Västra Chaussén*; s. 372, 410, 484 och 502). De tre första gångerna handlar om samma sak som *Västra Chaussén*, alltså att någon kör eller går längs *Åbovägen*. På sida 372 berättas det att *Västra Chaussén* blev *Åbovägen*. På sida 502 skildras bland annat vyn på andra sidan *Åbovägen*. Om *Åbovägens* historia se *Västra Chaussén* ovan.

Östra Henriksgatan:

Östra Henriksgatan nämns fyra gånger (s. 14, 41, 71 och 418). På sida 14 berättas om Gamla gasverket och hur det luktar och hur det kommer grå aska och svart rök ut ur skorstenarna. På sidorna 41 och 71 nämns *Östra Henriksgatan* och det nerlagda gasverket. På sida 418 handlar det om Stockmann som öppnar ett nytt varuhus i kvarteret mellan *Östra Henriksgatan* och *Centralgatan*. Om *Östra Henriksgatans* historia se *Henriksgatan* ovan.

6.2 Från Bergmansgatan till Skeppsredaregatan

Följande fyra gator ligger i de södra stadsdelarna i Helsingfors, dvs. i Brunnsparken, Ulrikasborg eller i Eira. Några av dem tangerar också andra stadsdelar t.ex. Gardesstaden. Havsgatan är den näst vanligaste gatan i hela boken tillsammans med Malmgatan.

Bergmansgatan:

Bergmansgatan förekommer två gånger (s. 392, 433). I Kihlmanska huset på *Bergmansgatan* bodde Eccus ex-hustru Aina med sin nya man Henrik. *Bergmansgatan* förekommer på sidorna 392 och 433.

Bergmansgatan ligger i Ulrikasborg och förleden i namnet hör till namngruppen yrkesmän (*Helsingin kadunnimet* 1970:148).

Havsgatan:

Havsgatan nämns tolv gånger. Denna gata förekommer först så sent som på sida 114 (två gånger och därefter på s. 263, 280, 288, 309, 333, 409, 414, 427, 472 och 489). När *Havsgatan* först påträffas är det fråga om Zviga Zwegbergk som bor där. I de andra fallen

handlar det om Cedi Lilliehjelm och Nita Lilliehjelm, född Widing, som också bor på Havsgatan. Det som är intressant i Westös skildring av huset på Havsgatan 1 är att han använder ord som ”praktvåning”, ”paradvåning” och ”rökrummet”. Av dessa ord kan man konstatera att huset har varit mycket fint och att de som har bott där måste ha varit välsituerade.

Havsgatan ligger i de södra stadsdelarna i Helsingfors, dvs. i Eira och Ulrikasborg (Helsingin kadunnimet 1970:121).

Högbergsgatan:

Högbergsgatan möter man tre gånger (s. 75, 456 och 502). Det kommer fram att familjen Palm, dvs. Eccus ex-hustru Aina, deras son Sti och Ainas nya man Henrik och Stis två halvsyskon bor på Högbergsgatan (s. 456).

Denna gata hör till stadsdelarna Gardesstaden och Ulrikasborg. Högbergsgatan har fått sitt namn efter berget (Johannisberget) över vilket gatan går. (Helsingfors gatunamn 1971:108.)

Skeppsredaregatan:

På Skeppsredaregatan bodde Bruno Skrake hos sin farbror. Den unga österbottningen Bruno och den 19-årige Eccu blev vänner i frikåren.

Skeppsredaregatan ligger i Ulrikasborg och hör till namngruppen sjöfart (Helsingin kadunnimet 1970:115).

6.3 Från Ilmarigatan till Nervandersgatan

Tre av de nedan nämnda gatorna ligger i Tölö och närmare sagt i Främre Tölö. Dessa gator skulle jag också kunnat ha inkluderat i den första gruppen, dvs. i stadskärnan, men jag vill ha dem som en egen enhet, fast de ligger i Helsingfors centrumområde.

Ilmarigatan:

På *Ilmarigatan* bodde Eccu ensam i en hyreslägenhet. Gatan förekommer på sidorna 428, 456 och 462.

Ilmarigatan ligger i Främre Tölö och år 1906 har den först hetat *Ilmarinengatan*. Dess nuvarande namn kom i bruk år 1928. Namnet ansluter sig till gruppen av namn med Kalevalamotiv i Främre Tölö. Se också avsnitt 6.5 om *Joukolavägen* och 6.7 om Kalevalagatorna. (Helsingfors gatunamn 1971:108.)

Luthergatan:

Luthergatan lyfter jag fram eftersom den hör till namngruppen historiska märkesmän, dvs. gatan har fått sitt namn efter reformatorn Martin Luther (1483–1546). Luthergatan finns i Främre Tölö och tangerar Tempelplatsen som man hade reserverat för en ny kyrka och därav lär gatan ha fått sitt kyrkliga namn (Helsingfors gatunamn 1971:117).

Luthergatan framträder på sida 455 och det är fråga om en positivhalare som står i Luthergatans hörn och för oljud.

Nervandersgatan:

På en gata som heter *Nervandersgatan* sköt affärsmannen Tandefelt ihjäl inrikesminister Ritavuori år 1922, då det enligt Westö egentligen fanns två städer (s. 173).

Nervandersgatan ligger i Främre Tölö och har fått sitt namn efter professorn i fysik, Johan Jakob Nervander (1805–1848). *Nervandersgatan* hör till namngruppen historiska märkesmän. (Helsingin kadunnimet 1970:124.)

6.4 Från Broholmsgatan till Oriongatan

Denna grupp innehåller gator från flera olika stadsdelar utanför Helsingfors stads centrum och i boken kommer det tydligt fram att dessa gator hör till de norra arbetarstadsdelarna. Stadsdelarna som omfattar följande 10 gator är t.ex. Berghäll, Åshöjden och Vallgård.

Broholmsgatan:

Broholmsgatan påträffas åtminstone tio gånger (s. 173, 177, 188, 265, 332, 339, 342, 345, 407 och 480). Broholmsgatan ligger i Hagnäs i Berghäll och har sin början vid Långa Bron och sitt slut vid Berghälls kyrka. Gatan har fått sitt namn efter *Broholmen* (Helsingin kadunnimet 1970:135).

Det handlar om Ivar Grandell och hans nerslitna hyreslägenhet som ligger på Broholmsgatan (s. 173). Samma tema fortsätter några sidor senare (s. 177). Mandi Salin besöker bion Titania på Broholmsgatan (s. 188). Nästa gång (s. 265) anges Ivar Grandells adress: Herr Ivar Grandell, Broholmsgatan 18, Hagnäs, Helsingfors. På sida 332 handlar det om affärlivet. En affär som heter Zaza III skall öppnas på Broholmsgatan om bara ett banklån kan fås och så blir det Eccu Widing som skriver under lånepapperen. Nästa gång (s. 339) då Broholmsgatan nämns handlar det om herr Grandell som sitter i sitt hyresrum och röker Saimaacigarretter. Det handlar om Ivars lägenhet också senare (s. 342, 345 och 407). På sida 480 handlar det igen om Ivar, men nu befinner han sig inte i sitt hyresrum utan går över Broholmsgatan till torget för en kopp kaffe och en pirog.

Agricolagatan:

När *Agricolagatan* först framträder handlar det om Mandi Salin som har flyttat till ett eget hyresrum på Agricolagatan. Även alla senare fall av namnet handlar om fröken Salins hem på Agricolagatan. Vidare i boken får man t.o.m hennes adress som är: Fröken Mandi Salin, Agricolagatan 9, Berghäll, Helsingfors.

Agricolagatan ligger i Berghäll och har fått sitt namn efter biskop Mikael Agricola (1508–1557). (Helsingin kadunnimet 1970:89.)

Kristinegatan:

Nio gånger nämns en gata som heter *Kristinegatan* (s. 25, 26, 27, 30, 33, 102, 175, 296 och 359). På sida 25 framträder familjen Rajala, alltså Vivan och Allu Kajander och Vivans ny man Santeri samt Allus två halvsystrar. De har bosatt sig i ett hyreshus på Kristinegatan. På nästa sida ser Vivan genom fönstret Enok som kommer släntrande mot dem längs Kristinegatan. På sida 27 handlar det om Enok och Allu som går över Tallbacken och letar sig upp mot gatan i fråga. På sida 30 handlar det om Kristinegatan som kollektiv, dvs. människorna som bodde här hade samlat ihop vete, smör och ägg och den snälla Mustoskan

hade bakat doftande piroger av dem. På sida 33 är det fråga om Allu som hade flyttat från Kristinegatan till sin far Enok i Sibbo skärgård, Tistelholmen. På sida 102 är det fråga om inbördeskriget och en husundersökning då Enok med sin röda trupp var på Björknäs i familjen Lilliehjelms hem. Allu var också med men det var meningen att han skulle stanna ute och vänta där. Men till sist gick Allu också in och där tyckte han att redan verandan verkade tre gånger större än Vivans och Santeris rum på Kristinegatan. På sida 175 nämns familjen Rajalas före detta rum på Kristinegatan som de hade vräcks från. Nu bor de ännu sämre i den fuktiga och dragiga Södervikkasernen. Den näst sista gången då Kristinegatan framträder handlar det om Allu som minns hur han vandrade från Tölö till Kristinegatan med sin far på sommaren då världskriget började. Det är igen Allu på sida 359 som ser för sig och minns sitt barndomshem på Kristinegatan.

Kristinegatan ligger i Berghäll och har fått sitt namn efter Sveriges drottning Kristina. Denna gata hör till namngruppen Sverige-Finlands regenter. (Helsingfors gatunamn 1971:114.)

Borgågatan:

Borgågatan nämns bara en gång i boken (s. 30), men jag ville ändå lyfta fram den eftersom gatan hör till namngruppen landskap, städer, socknar.

Borgågatan ligger i Åshöjden. (Helsingin kadunnimet 1970:128.)

Brahegatan:

Brahegatan är med fyra gånger i boken men bara inom fyra sidor (s. 422–426). På Brahegatan bor paret Kajander, dvs. Allu och Mandi, född Salin. De har hyrt ett anspråkslöst rum med kokvrå och spis på Västra Brahegatan (s. 423). Mandi är gravid.

Brahegatan ligger i Åshöjden och har fått sitt namn efter generalguvernören och greven Per Brahe (1602–1680). Gatan hör till namngruppen historiska märkesmän. (Helsingin kadunnimet 1970:92.)

Sturegatan:

Sturegatan är med i boken tre gånger (s. 415, 437). Gatan förekommer två gånger på sida 415 och där är det fråga om lappomännen som håller på att lämna Helsingfors. På sida 437

handlar det om Allu och Mandi som har hyrt en ljus och bekväm enrumslägenhet på Sturegatan.

Sturegatan finns i Åshöjden och namnet har givits till minne av riksföreståndarna Sten Sture d.ä. (1440–1503), Svante Sture (1453–1512) och Sten Sture d.y. (1492–1520) (Helsingin kadunnimet 1970:138).

Tavastvägen:

Tavastvägen nämns fyra gånger (s. 120, 372, 410 och 415). Det första mötet med Tavastvägen är när Santeri Rajala kommer hem från morgonpasset vid postkontoret på Tavastvägen. De två sista gångerna handlar om lappomän och deras bondetåg som går runt om Helsingfors. På sida 372 berättas det lite om gatans historia, nämligen att den tidigare hette *Östra Chaussén*.

Tavastvägens namn är gammalt. Det har funnits redan på 1660-talet. Vägen har också kallats för *Sibbovägen*, *Borgåvägen* och *Helsingevägen*. När man byggde utfartsvägarna från Helsingfors till öster och väster på 1850-talet fick Tavastvägen heta *Östra Chaussén*. *Tavastvägen* kom igen i bruk år 1928. Tavastvägen passerar följande stadsdelar: Sörnäs, Berghäll, Åshöjden, Hermanstad, Vallgård, Majstad och Gammelstaden. (Helsingin kadunnimet 1970:102.)

Enarevägen:

Enarevägen framträder två gånger i boken (s. 326, 440). På sida 362 handlar det om Santeri som bodde inhyst hos en avlägsen släkting på Enarevägen. På sida 440 är det fråga om polisstationen som ligger vid denna väg.

Enarevägen ligger i Vallgård och hör till namngruppen namn på socknar (Helsingin kadunnimet 1970:102).

Kangasalavägen:

Kangasalavägen träffar man på en gång i boken. På sida 441 berättas det om ett ställe, troligen en krog, som hette *Punainen Pikari* och som fanns på Kangasalavägen.

Kangasalavägen ligger i Vallgård och hör till namngruppen namn på socknar (Helsingin kadunnimet 1970:107).

Sammattivägen:

Sammattivägen framträder en gång i Westös bok. Allu har fått arbete i en nygrundad målarfirma och firman håller på att måla några lägenheter på Sammattivägen (s. 440).

Sammattivägen ligger i Vallgård och hör till namngruppen namn på socknar (Helsingin kadunnimet 1970:134).

Oriongatan:

Oriongatan nämns sex gånger. På Oriongatan bor Enok Kajander med adressen: Herr Enok Kajander, Oriongatan 8, Hermanstad, Helsingfors (s. 246). Varje gång Oriongatan förekommer handlar det om Enoks hem.

Oriongatan ligger i Hermanstad som det redan kom fram av adressen. Oriongatan har fått sitt namn efter en oförtruten jägare, *Orion*, från den grekiska mytologin. Namnet förekommer också i en stjärnbild. (Helsingfors gatunamn 1971:124.)

6.5 Från Borgvägen till Silversundsvägen

I den sista gruppen har jag inkluderat de tre enskilda gator som skiljer sig mest från de andra gatorna. Om man betraktar kartan över Helsingfors från öster till väster skulle ordningen ske på följande sätt: Borgvägen ligger i det rika Munksnäs, Joukolavägen i den ”nya” förstaden Kottby och Silversundsvägen på det välbärgade Brändö.

Borgvägen:

Borgvägen förekommer en gång i boken (s. 458). Det berättas att Eccu tog M-vagnen och åkte till Munksnäs på Borgvägen där hans pappa Jali bodde.

Borgvägen fanns således i Munksnäs. Numera heter vägen *Holländarvägen* (fr.o.m. år 1950) efter en holländsk släkt Mattheiszen, som ägde Munksnäs gård 1744–1837 (Helsingin kadunnimet 1970:158).

Joukolavägen:

Joukolavägen ligger lite mer utanför stadskärnan. Vägen har kommit till i Kottby år 1920 och har fått sitt namn efter Kalevala och därför hör den till namngruppen Kalevalamotiv. Se också avsnitt 6.3 om *Ilmarigatan* och 6.7 om Kalevalagatorna. (Helsingfors gatunamn 1971:109).

På Joukolavägen bor Allu. Han har flyttat till den nya förstaden Kottby och hyrt en vindskammare där. Första gången då Joukolavägen förekommer är så sent som på sida 375. Alla gånger då denna gata framträder i boken är det fråga om Allus hem och ibland också om Lucie som har smugit sig in i hans vindskammare.

Silversundsvägen:

När Eccu och Aina bodde tillsammans på Brändö bodde de på Silversundsvägen. Eccus adress anges av Lucie som har skrivit ett brev åt honom (s. 255). Adressen är: Herr Eric Widing, Villa Holzinger, ”Silversundsvägen”, Brändö Villastad. Ainas adress anges av Eccu som skriver till henne från Marielundhemmet. Ainas adress är: Fru Aina Widing, Villa Holzinger, Silversundsvägen, Brändö villastad (s. 260).

6.6 Linjerna

Linjerna tycks ha sina namnförebilder i New York där gatorna är numrerade t.ex. *5th Avenue*, men det stämmer inte riktigt. Peter Slotte redogör för Linjernas historia i sin artikel *Helsingin ”amerikkalaiset” Linjat* som har publicerats i Helsingin Sanomat (2001). Artikeln ingår också i verket *Ikkunoita kielen maailmaan* (2004). Slotte anser att Linjernas förebilder finns i det gamla S:t Petersburg. På Vasilijön i stadens centrum finns en rad från 1 till 29 numrerade ”linjer” bredvid varandra t.ex. *1 linija* (Slotte 1999a:21, Slotte 2001:200).

I alla fall är Linjerna unika fall av mekanisk, numerisk namngivning i Helsingfors (Slotte 1999a:21). Inga dokument berättar något om bakgrunden till Linjerna i Helsingfors. Tydligt var namnen i början mer eller mindre humoristiska arbetsnamn som man planerade att döpa om senare. Man vet inte vem som kom på namnen eller var eller när det hände. (Slotte 2001:200.)

Femte linjen ligger i Berghäll. Den nuvarande skrivformen kom år 1928 men namnet förekom redan på 1890-talet som *5te Linien*. (Helsingin kadunnimet 1970:147.) På sidorna 206, 426 och 443 där Femte linjen nämns handlar det om Mandi Salins familj som bor vid Femte linjen, bara ett stenkast från hennes lägenhet på Agricolagatan. På sida 343 handlar det om Issakainens allmänna bastu på Femte linjen.

I boken finns också namnbelägget *5. Linjen*. Nu undrar man kanske varför Westö har använt två namn parallellt? *5. Linjen* uppträder på sidorna 241, 243 och 246 men då är det inte Westö som skriver utan *5. Linjen* ingår i Kaj Salins hemadress. Det är Allu som har skrivit några brev till Kaj. Salins adress är: Herr Kaj Salin, 5. Linjen 12 A, Berghäll, Helsingfors. Av Berghällslinjerna nämns också *Andra linjen*. Den framträder bara en gång i bokens början (s.15). Det är fråga om Vivans kusin Sandra och hennes man Axel som bor där och dit flyttar också Vivan att bo ett tag.

Fjärde linjen nämns två gånger. På sidorna 294 och 321 handlar det om Allu som har hyrt ett rum på Fjärde linjen. Denna linje finns också i Berghäll, såsom de andra linjerna.

6.7 Kalevalagatorna

Osmovägen, *Pellervovägen*, *Pohjologatan*, *Sampogatan*, *Sampsantie*, *Sampsavägen* och *Tapiolavägen* förekommer alla från en gång till tre gånger i boken. Alla dessa gator eller vägar hör till namngruppen *Kalevalamotiv*. *Osmovägen*, *Pellervovägen*, *Pohjologatan*, *Sampsantie*, *Sampsavägen* och *Tapiolavägen* finns i Kottby medan *Sampogatan* ligger i Främre Tölö (Helsingin kadunnimet 1970:125ff).

När det handlar om Osmovägen (s. 394), Pellervovägen (s. 382), Pohjologatan (s. 377, 382 och 394) eller Tapiologatan (s. 394) är det antingen Allu eller Lucie eller båda två som är med i bilden. Lucie besöker i hemlighet Allu i Kottby. Hon är hans älskarinna. Det som är iögonenfallande är att i boken förekommer både Sampsantie och Sampsavägen. Den förstnämnda är den enda gatan eller vägen i boken som uppträder på finska. På sida 403 handlar det om Ivar Grandell och några skjutskarlar som kommer på besök på en ö, på Estholmen, där Grandell njuter av dagen. Dessa män frågar efter Hanemann eller Ahlroos och säger att de har varit på Sampsantie där Ahlroosen bor. *Sampsantie* använder de kanske därför att det kanske finns en man eller flera i sällskapet som är finskspråkiga. *Sampsavägen* förekommer på sidorna 394 och 408. Först är det Lucie som är förvånad över den vackra stenhustälängan i övre ändan av Sampsavägen. På sidan 408 är det Grandell och Ahlroos som pratar om skjutsmännen och Ahlroos säger att han har fått veta att de var fem män som sökte honom på Sampsavägen. *Sampogatan* förekommer på sida 455 där det berättas om en kvinna som går längs Sampogatan med en nätkasse full med specerier.

6.8 Figuren över boplatserna

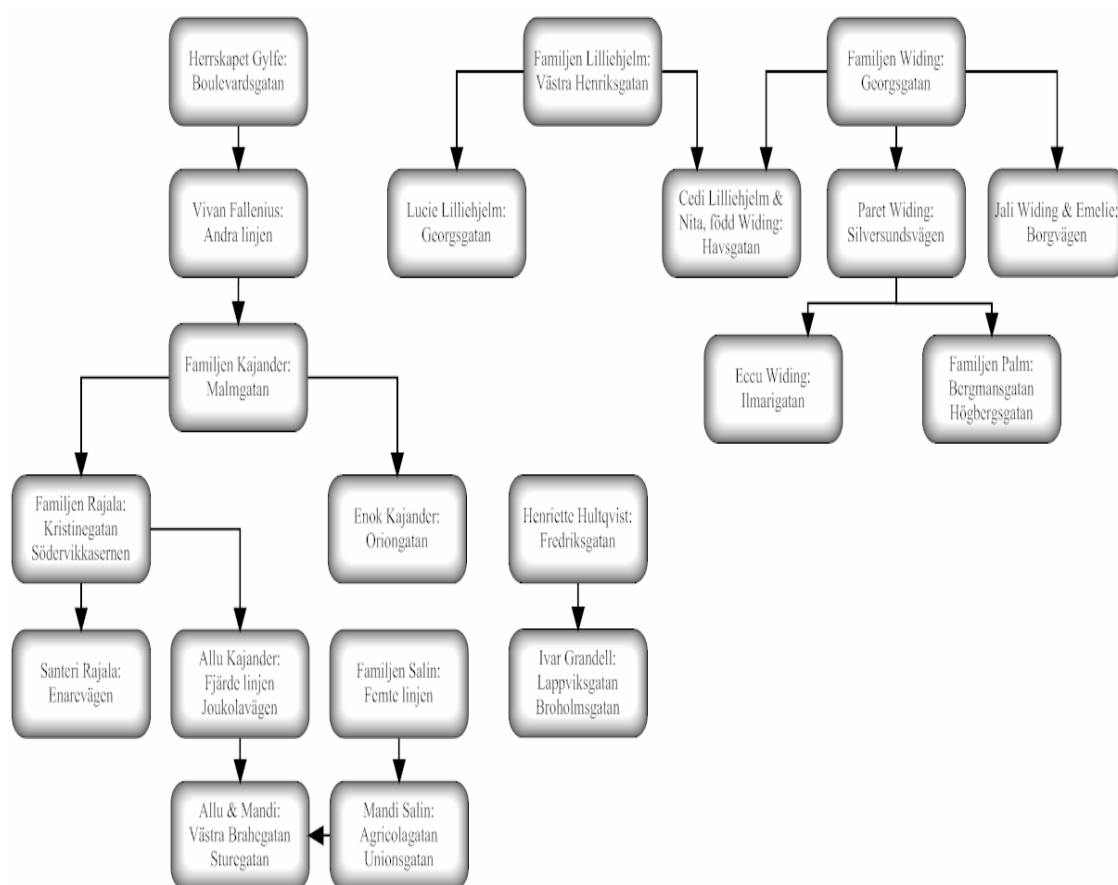
Här bifogar jag en bild som visar var bokens kärntrupp bodde i Helsingfors. Några av personerna bodde också i andra städer eller på andra orter än i vår huvudstad. Jag försöker visa vem som bodde på vilken gata och med vem. En av mina uppgifter med min pro gradu-avhandling är att ta reda på var i Helsingfors personerna i Westös bok var bosatta.

I bilden finns det tre olika figurer. En figur representerar familjen Kajanders släkt och boplatser och den figuren är störst. Den andra figuren handlar om överklassfamiljerna Lilliehjelm och Widing. Den figur som är minst i bilden visar var Henriette Hultqvist och Ivar Grandell bodde. De var inte släkt med de andra.

I figuren om släkten Kajander kommer det fram att de nästan alltid bodde norr om Långa bron. Några undantag finns nog: t.ex. när Vivan arbetade som tjänsteflicka hos herrskapet Gylfe, bodde hon hos dem på Boulevardsgatan i Helsingfors centrum. När Allu och Mandi levde tillsammans bodde de alltid i Åshöjden-Vallgård området.

Lilliehjelmarna och Widingarna bodde nästan alltid i Helsingfors stadskärna, och då handlade det om vilken person som helst i familjerna. T.ex. familjen Lilliehjelm hade sin lägenhet på Västra Henriksgatan, alltså nästan mitt i Helsingfors centrum. När Eccu och Aina delade ett gemensamt hus bodde de på Brändö. Brändö såsom också Munksnäs var ändå inte något ställe att bo för de medellösa. I Munksnäs bodde Jali Widing tillsammans med sin nya fru Emelie.

Ivar och Henriette bodde för det mesta i Kampen och i Broholmen. De var inte så fattiga som många andra i boken, men ändå var de inte heller någon del av de översta samhällskretsarna. De levde ett ganska harmoniskt liv tillsammans.

Figur 2: Bokens gestalter och deras boplatser.

7 Helsingfors stadsdelar

I Helsingfors finns det sammanlagt 54 stadsdelar (Internetkälla 9). Av dessa 54 stadsdelar uppträder 28, dvs. ca hälften i Westös bok. Här är det fråga om de verkliga namnbeläggen i boken, dvs. att stadsdelarna nämns. Det finns också andra stadsdelar med i Westös bok men de kommer fram genom gatunamn. Stadsdelarna kategoriserar jag enligt huvudleden i deras namn. Jag analyserar kort stadsdelarnas namnhistoria och historia i allmänhet och efter det analyserar jag namnens frekvens i boken, alltså vilka stadsdelar som förekommer mest eller minst och varför. Jag försöker också kartlägga vilka personer som är förknippade med vilka stadsdelar.

7.1 Kategorisering av stadsdelarna utgående från huvudlederna i namnen

Jag har indelat namnen på stadsdelarna i grupper enligt huvudled. Grupp 1–3 hör till bebyggelsenamn och grupp 4–7 hör till naturnamn. Till sist har jag en grupp som heter ”Övriga efterleder”. I den gruppen finns både bebyggelse- och naturnamn.

1. Efterleden *-stad*

Från början har ordet *stad* betytt ´uppehållsplats, boställe´, men den tolkningen har tidvis väckt intensiv diskussion för att en del namn med efterleden *-stad* har ursprungligen varit naturnamn (Pamp 1988:35–36). Pamp (1988:35) påstår att det nästan helt saknas *-sta(d)*-namn i Finland. I många fall har namn på *-stad* ett personnamn som bestämningsled, såsom i fallet nedan (Pamp 1988:38).

Till namngruppen hör en stadsdel:

Hermanstad: Hermanstad är en relativt ny stadsdel i Helsingfors. År 1883 lät friherre Herman Sigfrid Standertskjöld-Nordenstam avskilja tre områden från sin gård i Gumtäkt. Två av dessa områden fick namnen Hermanstad I och Hermanstad II. I Helsingfors stads ägo

kom områdena år 1906. Stadsdelsnamnet *Hermanstad* fastställdes år 1959. (Suomalainen paikannimikirja 2007:76.)

2. Efterleden **-by**:

By (*-by*) förekommer som ortnamn och ortnamnelement över hela Norden, också i Danelagen och Normandie. Ändå är det lite märkligt att forskarna inte har kommit helt överens om vilken betydelse namnelementet verkligen har, trots att det motsvarande appellativet är välbelagt i fornspråken och fortfarande är ett levande ord. I fornsvenskan betyder *by(r)* både 'enstaka gård' och 'samling av gårdar', vilket är vårt moderna begrepp 'by'. Hittills har det mest varit frågan om vilken av dessa två betydelser som förekommer i ortnamn. (Ståhl 1970:71 och Pamp 1988:38–40.)

Till namngruppen på *-by* hör namnen på följande stadsdelar:

Botby: Söteby 1540, Boteby 1543, Böteby 1544, Botby, Botheby, Bottby 1551. Antagligen av mansnamnet *Bote* som är väl styrkt i Nyland; det finns i Nyland ett halvduzin gårdar som heter *Botas*. Det finns också andra förslag. En teori bygger på ordet *böte* (fi. vartiotuli). Det påstås att ordet *bote* skulle ha varit ett parallellt ord med *böte*. Det syns också i den finska översättningen *Vartiokylä*. (Helsingin kadunnimet 1970:16 och Huldén 2001:292.)

Kottby: Kätte böl 1556, Kattby, Kotteby 1563, Kåttby 1564. Förleden *Kotte* har varit ett tillnamn på någon som är tjock eller klumpig. *Kott* betyder också 'barnunge'. (Helsingin kadunnimet 1970:21 och Huldén 2001:295.)

Mellungsby: Medlungsby 1540, Medlunxby 1543, Medelvngsby, Medlungsby 1544, Medelungsby 1546. Förleden är antagligen ett tillnamn *Meile* som är belagt i Helsinge 1545. Ursprunget kan också vara ett mansnamn *Medhlung* som tycks ha betytt 'den mellersta av tre syskon'. (Helsingin kadunnimet 1970:23.)

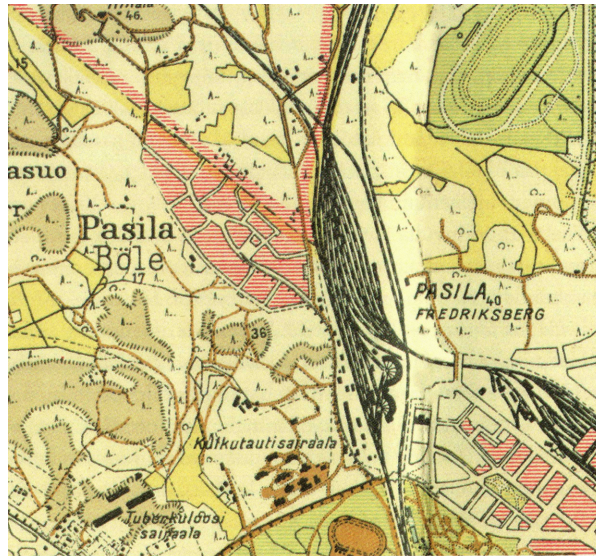
3. Efterleden **-böle**:

Namnelementet *-böle* ingår i ortnamn i nästan alla de nordiska länderna. De flesta namnen betecknar små gårdar, hus, boplatser och torp, som antagligen är relativt unga bebyggelser.

Ordet *böle* är en avledning av *bol* 'nyodling, nybygge' och i de nordiska fornspråken har ordet haft betydelseorna 'boplats, läger, gård' men även 'djurs bo'. Namn på *-böle* saknas nästan helt i Danelagen, vilket vittnar om att största delen av namnen har kommit till först efter vikingatiden. (Ståhl 1970:92 och Pamp 1988:53-54.)

Till namngruppen på *-böle* hör följande stadsdel:

Böle/Fredriksberg: Böle hemman i Lillhoplax by var en av de lägenheter som donerades till Helsingfors år 1650. På 1800-talet hette hemmanet *Böhle hemman* och när det började arrenderas ut bostadstomter på 1890-talet fick också det nya villaområdet namnet *Böhle*. Stadsdelsnamn blev Böle 959. Den nuvarande Böle järnvägsstation fick heta *Fredriksberg* efter lägenhetens innehavare Carl Fredrik Winqvist år 1888. Det finska namnet *Pasila* fick stationen efter lägenhetens arrendator Karl Pasila. *Pasila* hade gjort sig så känt i trakten att *Frekriksberg* och *Pasila* blev ett namnpar i det allmänna språkbruket. Stationen fick namnet *Böle* i slutet av 1900-talet. Vid sekelskiftet (1800-1900-talen) uppstod en villastad på Fredriksbergs och Böle hemmans marker som allmänt kallades för *Fredriksberg* även om största delen av bosättningen fanns i Böle. Se nedan bilden av Böletrakten där jag försöker redovisa skillnaden mellan Böle och Fredriksberg. På finska heter båda områdena *Pasila*. (Helsingfors gatunamn 1971:93–94; Suomalainen paikannimikirja 2007:40,323.)

Vuoden 1930 tienoilla julkaistussa topografikartassa Pasilan rautatieaseman nimi on ruotsiksi Fredriksberg, esikaupunkialueen nimi Böle.

Figur 3 Böle – Fredriksberg – Pasila. Ur Suomalainen paikannimikirja, 2007. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146. Helsingfors: Karttakeskus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. S. 40.

4. Efterleden -ö:

Ett tusental namn med efterleden -ö i bestämd eller obestämd form finns runt den finländska skärgården. Av dem uppträder 180 som by- eller sockennamn. Med *öar* menas större öar där man har förutsättningar för bete och jordbruk. De har ofta först tagits i bruk under sommartid och senare blivit bebodda året om. (Huldén 2001:41–42.)

Till denna namngrupp hör följande stadsdelar:

Brändö: Brendöö by 1540, Brendöö 1543, Brendö 1544, Brändöö 1547. På 1700-talet hette denna stadsdel *Stuguön* eller *Stugulandet*. Det nuvarande namnet har ön fått efter Brändö gård på grannön i norr som numera är sammanvuxen med fastlandet. Förleden *bränd* är en participform av verbet *bränna*. Ön har brunnit eller bränts någon gång och troligtvis har det också skett svedbränning där. Namnet utgår från svenska dialektalord som *brändland* och *brändskog*. (Helsingin kadunnimet 1970:17 och Huldén 2001:292.)

Drumsö: Drommensöö 1540, Drommensby 1543, Dromansöö, Drumsööij 1556. Förleden är personsyftande. Det kommer från ordet eller namnet *Drumber* som betyder ´tjock och klumpig människa´. Det nämns en Björn Drumber på Åland 1418. (Helsingin kadunnimet 1970:19 och Huldén 2001:293.)

5. Slutleden **-näs**:

Den naturbetecknande efterleden *-näs* hör till en av de vanligaste efterlederna, och det finns över 150 bynamn där *-näs* ingår. De förekommer mest i Nyland och Åboland. Näsets grundbetydelse är ´udde´. (Huldén 2001:39.)

Till denna namngrupp hör följande stadsdelar:

Hertonäs: Hertones 1548, Hiertenäs, Hiernäs, Härtugenäs 1555. Förleden är fornsvenskans ord *hertoghe* som betyder ´härförare, hertig´ och det förekommer som tillnamn ett tiotal gånger i Finland. En Laurens Hertoghe som sannolikt var adelsman är kopplat till Hertönäsets historia. Men det är inte säkert om det var just han eller någon av hans föregångare som givit namnet åt byn. (Helsingin kadunnimet 1970:120–21 och Huldén 2001:294.)

Munksnäs: Munxneby 1540, Mungxnesby 1543. Mvngsnes 1544, Munx ness 1545. Eftersom förleden är genitiv singularis av ordet *munk* kan man anta att *Munksnäs* har fått sitt namn av en enstaka man som råkade vara munk eller hade *Munk* som tillnamn. (Helsingin kadunnimet 1970:23 och Huldén 2001:297.)

Sörnäs: I grundläggingsbrevet för Nya Helsingfors år 1639 nämns *Södernäs* såsom platsen för den nya staden och namnet har säkert äldre hävd. Som redan konstaterat var ortnamnet först *Södernäs*, men senare förkortades det till *Sörnäs* (sedan 1700-talet). (Helsingfors gatunamn 1971:137.)

6. Efterleden **-hage**:

Ordet *hage* är mycket vanligt i Finland. Huldén talar om Gunilla Harling-Kranck som uppger antalet namn på finlandssvenska hagar till ca 6 800. I formen *Haga* betecknas byar och ägor. *Haga* har också haft andra tolkningar, t.ex. ”[...] jord som reserverats för underhållet av

fästningsbesättningar och i en senare tid kungsgårdar.” Den obestämda formen på fornsvenskans *-a* ingår i dialekterna i Finland och norra Sverige. (Huldén 2001:31.)

Till denna namngrupp hör:

Haga: Haga var en del av Lillhoplax fram till 1900-talets börja. Då höll man på att planera ett villasamhälle där och år 1901 blev det första stadsplaneförslaget färdig. Detta villasamhälle blev köping år 1923. År 1946 blev Haga en del av Helsingfors. Namnet Haga har troligen sin förebild i Stockholm där det finns en kunglig park, *Hagaparken*. Haga blev stadsdel 1959. (Suomalainen paikannimikirja 2007:62.)

Kronohagen: Kronohagen fick sitt namn då man började bygga fästningen Sveaborg år 1748. Kronan tillträdde dåvarande Estnäsets nordöstra del som omfattade en beteshage och åtta åkerskiften. Då kallade man platsen för *Brobergshagen*. Sedan 1750-talet kallades området också *Kronohagen* för att det användes som bete för artilleriets hästar. *Kronohagen* blev namnet på stadsdelen år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:114.)

7. Övriga efterleder

En namngrupp med varierande efterleder bildas av namnen på följande stadsdelar:

Berghäll: Fram till mitten av 1800-talet använde man det nuvarande Berghällsområdet för odling och bete. Först under senare delen av 1800-talet beboddes Berghäll av borgare och fabriksägare med deras fabriksarbetare. Vid sekelskiftet blev området mer en arbetarstadsdel (Internetkälla 10). Namnet *Berghäll* förekommer först som namn på en villa och ett arrendejordområde men blir senare namn på hela området. Stadsdelsnamn blev *Berghäll* år 1959. (Suomalainen paikannimikirja 2007:128.)

Brunnsparken: Brunnsparkens namn syftar på badhusparken som bolaget Ulrikasborgs bad- och brunnsinrättning grundade år 1834 inom området. Området är en del av en udde, som sedan 1600-talet har kallats för *Helsingens*. För hela området från nuvarande Observatorieberget till stranden används namnet *Ulricasborg* eller *Ulricasborgstrakten* från

och med 1840-talet. *Brunnsparcken* blev stadsdelsnamn år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:92.)

Dal: Norr om Nordenskiöldsgatan finns en naturlig dal som har givit namnet *Dal* för denna stadsdel. Ortnamnet har ett appellativiskt ursprung (se t.ex. *Terminologin inom namnforskningen* 1974:66). Namnet blev ett officiellt stadsdelsnamn år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:94.)

Eira: År 1905 grundades det ett nytt sjukhus i södra Helsingfors och sjukhuset fick namnet Eira efter modell från Stockholm. *Eira* är namnet på en läkekonstens gudinna i den nordiska fornyttologin. I Helsingfors blev namnet så småningom ett inofficiellt namn på sjukhusets omgivande trakt. Stadsdelsnamnet *Eira* blev officiellt år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:96.)

Gumtäkt: Gumtecht 1460, Gumtächt 1481, Gomtectby 1540, Gomtect 1545. Förleden är kortformen *Gumme* av mansnamnet *Gudhmund*. Efterleden är *-täkt* som betyder 'intaga, nyodling, röjning'. I Nyland finns det ett par andra bynamn som bildas med *täkt*, t.ex. *Täkter* och *Täktom*. (Helsingin kadunnimet 1970:20 och Huldén 2001:294.)

Kampen: *Kampen* har fått sitt namn av ett fält som låg där på 1600-talet. Under svenska tiden på 1700-talet och ryska tiden på 1800-talet var *Kampen* ett militärt träningsområde. Ryssland använde *Kampen* för sina militära krigsträningar från och med 1820-talet. Stadsdelsnamn blev *Kampen* år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:111; Internetkälla 11.)

Malm: 1543, Malmby 1551. *Malm* är troligtvis ett naturbetecknande namn. *Malm* betyder 'jämn, sandig skogsmark' och har varit vanligt i nyländska dialekter och ingår i många ortnamn. I Stockholm finns det också en stadsdel med *malm*, nämligen *Norrmalm*. (Huldén 2001:296 och Snellman: "De trettio byarnas stad".)

Mejlans: Mäjlas 1670, Meilantz, Meilantz Land 1681. Byn hette tidigare *Hindersnäs*. Namnbytet kan ha skett efter att någon från *Mejlby* har flyttat in i byn. Det nämns en bonde Lasse Mejle 1545 som bodde i Mejlby. Av hans namn kan man konstatera att förleden i stadsdelsnamnet är ett tillnamn. Efterleden *-ans* är speciellt västnyländsk. Det är oftast fråga om husbondenamn som i den bestämda formen har slutat på *-an*. I talspråket påträffas en

form som slutar på *-ens*, t.ex. (vi ska gå till) *Ekens* (Ek), *Raskens* (Rask), *Friskens* (Frisk). (Se Helsingin kadunnimet 1970:22 och Huldén 2001:26,296.)

Rödbergen: Rödbergen har haft en speciell klang i namnet för att innan området stadsplanerades var det bebott av många sorts människor. Rödbergen har fått sitt namn av bergen mellan Smeds- och Rödbergsgatorna som bär rödaktig färg. Det finns några handlingar redan från 1600-talet där Rödberget nämns. Stadsdelsnamn blev *Rödbergen* år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:128.)

Skatudden: I slutet av 1600-talet bar hela udden namnet *Estnäs Skatan*. Den dialektala Skatan betyder udde eller spets. På 1700-talskartor finns namn som *Tullskata Udden* och *Tullskatan*. En karta från 1775 tar upp namnet *Skat Udden*. I början av 1800-talet användes namnen *Skattuddsberget* och *Skattuddsnäset*. *Skatudden* blev ett stadsdelsnamn år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:132.)

Sveaborg: Stadsdelen Sveaborg består av 8 öar (Internetkälla 12). Den mittersta ön heter *Vargön* och i urkunderna nämns ön *Wargskiär* redan år 1556. Namnet torde ha föranletts av vargar som troligen har bott på ön. När man höll på att grunda Helsingfors på 1600-talet togs öarna vid farleden in till Helsingfors i anspråk för militära ändamål. År 1748 började man bygga den egentliga fästningen. Namnet *Sveaborg* är förknippat med Sverige. Sveaborg fick stadsdelsstatus år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:229 & Suomalainen paikannimikirja 2007:429.)

Tölö/Främre Tölö: Tölöby 1543, Tölom 1545, Tölleby 1546. Ordet *Tölö* är svårt att förklara. Det är nästan omöjligt att säga om det ursprungliga namnet har varit ett svenskt eller finskt namn. En förklaring har varit att *Töl-* kunde förknippas med finskans adjektiv *työläs* 'svårt, jobbigt, besvärligt' men denna förklaring har inte fått särskilt många anhängare. Granlund anser att grundordet kunde ha någonting gemensamt med vatten eller sandmark. Han anser att Väinö Solstrand kommer närmast genom sin förklaring att *töl* i början har varit en terrängterm som har betytt 'dam, träsk eller vik'. (Helsingin kadunnimet 1970:28, Huldén 2001:300 och Saarikivi 2003.)

Ulrikasborg: År 1747 byggdes en mindre fästning på det nuvarande Observatorieberget. Fästningen fick namnet *Ulricasborg* efter drottning Ulrika Eleonora (1688-1741). Sedan

1770-talet kallades fästningens omgivningar och hela Helsingenäset i söder *Ulricasborgs Tracten* och till slut blev *Ulrikasborg* ett stadsdelsnamn år 1959. (Helsingfors gatunamn 1971:140.)

Vallgård: Namnet Vallgård är förknippat till den tid då området var stadsbornas boskapsvall. *Vallgård* blev namnet på en stadsdel år 1959. (Helsingin kadunnimet 1970:145.)

Villinge: Villingby 1544, Villingh 1545, Willingh 1551, Wilinge 1556. Detta ortnamn tycks inte ha någon klar tolkning. Namnet kan vara personsyftande. Namnet *Wilhelm* uppträder i många former i Finland så det kan vara möjligt att det har sammanbundits med Villinge. *Villinge* kan också vara lånat från Sverige eftersom det i Uppland finns en socken som heter *Villinge*. (Helsingin kadunnimet 1970:29 och Huldén 2001:300.)

7.2 Namn på stadsdelar och frekvenser av dem i Westös bok

Den stadsdel som uppträder mest i boken är Brändö och ibland förekommer den också under namn av *Brändö villastad*. Sammanlagt uppträder *Brändö & Brändö villastad* 30 gånger i boken. Den näst vanligaste stadsdelen är Tölö. Den förekommer 22 gånger. Nästa är Munksnäs med 18 belägg och 16 gånger uppträder Berghäll. Vallgård påträffas 15 gånger i Westös bok. I den andra bilagan kan man betrakta hur många gånger de andra stadsdelarna förekommer i boken. Sidnumren finns efter varje stadsdel.

När Brändö förekommer i boken handlar det oftast om Eccu som har sin villa på Brändö. Också Lucie, Henning och Eccus pappa Jali nämns i samband med Brändö. Två gånger handlar det om personer som inte spelar någon huvudroll i boken. Andra gången handlar det om expresidenten Ståhlberg och hans fru Ester. Allu är också med fyra gånger när det handlar om Brändö. Allus älskade Stenudden, dvs. Nokka ligger norr om Brändö. Men i fråga om Brändö handlar det för det mesta om de rika och välbärgade i boken.

Jag anser att Tölö är en mycket neutral stadsdel angående personerna förknippade med den. I Tölö kan man träffa bl.a. Eccu, Jali, Lucie, Henning, Bruno, Ivar, Henriette, Enok och

Mandi. Ganska ofta kommer det fram i boken att då byggdes det mycket i Tölö. Denna stadsdel kunde man faktiskt kalla för ”det växande Tölö”.

Munksnäs verkar vara en bra stadsdel för de mer välmående. Allu nämns aldrig i samband med Munksnäs medan t.ex. Henning, Eccu och Jali ofta är med. Mycket ofta nämns också spårvägslinjen M som man kunde ta till Munksnäs. I boken kommer det tydligt fram att i Munksnäs finns *Fiskartorpen* och *Fiskartorpsstranden*. Där har man också roat sig i *Golf Casino*. I boken berättas att ”De rika låg och gonade sig på Fiskartorpsstranden långt ute i Munksnäs...” (s. 364).

Den fjärde vanligaste stadsdelen utgående från beläggen i boken är Berghäll, som uppträder 16 gånger. I Berghäll bodde mest medellösa personer och arbetare. I Westös bok framträder mest Allu, Mandi och Kaj Salin, när det handlar om Berghäll. Också Vivan och Santeri nämns. Av den högre socialklassen påträffas Jali och Eccu, men båda bara en gång. När Jali uppträder minns han hur Helsingfors såg ut någon gång på 1800-talet innan Berghäll blev riktigt bebott. Och Eccu kommer med när några vänner undrar om han spelar hasardspel och har något att göra med horor på lönnkrogar i Berghäll och Sörnäs. Det som är iögonenfallande i samband med denna stadsdel är att Berghälls kyrka nämns flera gånger. Två gånger nämns också Vallgård och Hermanstad i samband med Berghäll – en bra trio när det handlar om arbetarnas stadsdelar.

Den sista stadsdel som nämns relativt ofta är Vallgård. I denna stadsdel möter man nästan helt samma personer som i Berghäll. Ett undantag är Ivar som arbetar som lärare i Svenska folkskolan i Vallgård. Henning framträder också men det är inte fråga om att han skulle vistas i Vallgård utan att han en gång kör igenom stadsdelen när han är på väg till Kottby för att träffa Allu. Det som representerar en typisk allmän anda bland invånare i stadsdelarna Vallgård och Berghäll på 1930-talet kommer fram i boken (s. 444) på följande sätt: ”Efter Salminens, Askolas och Iso-Hollos trippelseger på 10 000 meter var Sörnäs och Berghäll och Vallgårds socialister lika stora patrioter som borgarna där söder om Långa bron.”

8 Slang, Helsingforsslang och ortnamn i Westös bok

Slangen i allmänhet är ett intressant fenomen i livet, språket, litteraturen osv. Eftersom Westö i sin roman sprider några intressanta slangortnamn lite här och där, vill jag ha ett kapitel som bara handlar om slangortnamn. En av de mest centrala personerna i boken är Allu Kajander och han hör till det slangtalande folket. I detta kapitel berättar jag först om slang och ortnamn och sedan om Helsingforsslang i allmänhet. Efter det analyserar jag de slangnamn som förekommer i Westös bok. Som hjälpmedel använder jag mest artiklar av Terhi Ainiala och Heikki Paunonens verk *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii* (2005).

8.1 Slang eller inofficiella ortnamn

I Helsingfors såsom i alla städer och orter i vår vardagliga miljö finns det tusentals olika platser. Största delen av dessa platser har officiella namn, t.ex. *Alexandersgatan* eller *Vallgård*. I stället för det officiella namnet använder man ändå ofta något inofficiellt namn, som i realiteten kan vara mycket vanligare än det officiella namnet, t.ex. *Alexen* i stället för *Alexandersgatan* (Ainiala 2001:9). *Alexen* är ju kortare och lättare att använda. Enligt Ainiala (2004a:10) har nästan alla Helsingfors stadsdelar ett eget slangnamn och många av dem har flera. Ofta har det officiella namnet många olika parallella namn, t.ex. *Mannerheimvägen* som också kallas för *Mande*, *Mansku*, *Marski* eller *Bourbon Street* (Ainiala 2001:9 & Ainiala 2004a:11). Oftast grundar sig dessa inofficiella namn på det officiella namnet, men ibland kan motivet för smeknamnet vara t.ex. platsens utseende eller några föreställningar om platsen (Ainiala 2004a:11).

År 2003 samlades det ca 4100 slangortnamn i skolor i huvudstadsregionen. Samlandet arrangerades i formen av en tävling av Focis, Stadin Slangi ry och Helsingin Sanomat. Man fick lämna sitt svar på nätet och det här slangnamns materialet blev det första större elektroniska språkmaterialet hos Focis. Sammanlagt fick man in ca 14500 namn av vilka flera namn förekom i många olika svar. (Ainiala 2004a:10, 2004b:50.) Materialet är en viktig källa för t.ex. namnforskare. Med hjälp av materialet kan man reda ut vilka platser som är

viktiga för ungdomarna och vilka skillnader det finns i bruket av namnen mellan olika ungdomar från olika skolor i huvudstadsregionen (Ainiala 2004a:12).

8.2 Helsingforsslang

Enligt Paunonen (2005:14–15) uppstod slangen i slutet av 1800-talet hos arbetarklassen i Helsingfors. De stadsdelar där arbetarklassen på den tiden för det mesta bosatte sig var stadsdelarna norr om Långa Bron, dvs. Berghäll, Sörnäs, Vallgård och Hermanstad. Slangen blev till när ungdomar med två olika modersmål möttes. Den gamla Helsingforsslangen föddes alltså i tvåspråkiga finsk-svenska blandkvarter. Först handlade det bara om att binda samman finsk- och svenskspråkiga pojkar som bodde i samma hus eller kvarter. Tillsammans formade de en grupp som man kallade för *sakki*.

I början var slangen inte något modespråk bland ungdomarna. Den gamla Helsingforsslangen var ett slags Sörkkas och Rööperis esperanto, som både finskspråkiga och svenskspråkiga ungdomar lätt kunde förstå. Det var alltså frågan om att ha ett gemensamt språk och att bli förstådd. (Paunonen 2005:15–16.)

Slangen som blev till i Helsingfors tvåspråkiga kvarter i sekelskiftet bestod relativt oförändrad fram till 1940-talet. Fram till 1900-talets mitt hade Helsingfors så småningom blivit mer och mer finskspråkigt och slangens första roll som ett gemensamt språk mellan två språkkulturer hade minskat. Slangen fick då en prägel att vara ett åldersgruppsspråk. I början hade slangen mestadels bestått av ord med svenskt ursprung, men sedan 1950-talet hade nästan alla nya slangord sitt ursprung i finskan. Perioden som börjar på 1950-talet kallar man för tiden för *den nyare slangen*. (Paunonen 2005:16–17.)

8.3 Slangortnamn i Westös bok

I Westös bok har jag funnit 15 olika slangortnamn. Det vanligaste namnet är *Espis* som uppträder tre gånger. Slangortnamn som *Fleming*, *Haapis*, *Södra Espis* och *Sörkka* påträffas

två gånger och alla andra bara en gång. Jag analyserar varje namn i alfabetisk ordning. Det namn som kommer först är *Agricola*.

Agricola:

Agricola är inte precis något slangnamn utan en förkortning av det officiella gatunamnet *Agricolagatan*. I boken används namnet när det berättas att Mandi Salin bor i hörnet av Fleming och Agricola (s. 294).

Aleksis Kivi:

Aleksis Kivi är lika litet eller mycket slangnamn som det föregående. Här är det också fråga om förkortning. Aleksis Kivis gata ligger i Berghäll och är med i boken när det berättas att Allu sitter på fru Putkonens kafé i hörnet av Fleming och Aleksis Kivi (s. 425).

Alexen:

Alexen är *Alexandersgatans* smeknamn (se föregående kapitel 8.1). I boken uppträder *Alexen* när det berättas att i Helsingfors centrum rev man ner ett halvt kvarter och att Hagasundsgatan drogs vidare från Alexen (s. 173).

Backas:

Med *Backas* menas det *Backasgatan* som man kan finna slingra i Sörnäs, Vallgård, Böle, Gumtäkt och Kottby. I Westös bok träffar man på slangortnamnet *Backas* en gång. Westö berättar att en augustikväll då Allu och Mandi är hemma i Vallgård hör de de hemtama människoljuden från Backas och Sture (s. 449).

Espen:

Med *Espen* menas *Esplanaden* och i det här fallet handlar det om Lucie Lilliehjelm som tänker på restaurangerna vid Espis därifrån man kunde sända telegram till general von der Goltz som ledde de vita trupperna (s. 174).

Espis:

Med *Espis* menas också *Esplanaden*. De personer som använder detta slangortnamn i boken är jazzmusikern Theo (s. 325), Lucie (s. 384) och Maggie Skrake (s. 486).

Fleming:

Fleming är en förkortning av gatunamnet *Flemingsgatan*. *Flemingsgatan* ligger i Berghäll och framträder två gånger i Westös verk. Se *Agricola* och *Aleksis Kivi*.

Haapis:

Med *Haapis* anses *Aspnäs* i Berghäll. *Aspnäs* heter på finska *Haapaniemi* så slangnamnet har sitt ursprung i finskan. *Haapis* förekommer två gånger i boken och dessa båda gånger är förknippade med fotboll. Först är det Allu som berättar för Mandi att han kommer att sakna matcherna på Haapis (s. 211) och sedan är det en Asplund som berättar för Allu att när han såg honom spela där för första gången trodde han att Allu var ”jutku” (s. 450).

Heruli:

Hermanstad heter *Heruli* i Helsingforsslangen. Allus far Enok bor i Heruli (s. 209). Allu berättar för Mandi om sin familj och var de alla bor.

Håfors:

Lucie använde förkortningen *Håfors* när hon höll ett brandtal på Björknäs (s. 222). Talet var riktat till hennes bror Cedi och till alla andra män i huset.

Norra Espis:

Här är det fråga om *Norra Esplanaden*. *Norra Espis* uppträder i boken i samband med *Södra Espis* när det berättas att jazzmusiken fyllde hela Esplanaden (s. 283).

Sture:

Sture är slangnamn för *Sturegatan* som ligger i Åshöjden och i Vallgård. Om Stures framträdande i boken se *Backas*. *Sture* framträder bara en gång i Westös verk.

Södra Espis:

Södra Esplanaden har fått en förkortning som *Södra Espis*. Detta slangnamn framträder två gånger i boken. Första gången är det Ivar Grandell som skriver i sin dagbok att ”på Södra Espis och Boulevarden har jag hört fina fruar berätta, att de ämna ordna supéer för tyska officerare...” (s.140). Om den andra gången se ovan *Norra Espis*.

Sörkka:

Sörkka är kanske ett av de kändaste slangnamnen i Helsingfors. Det är ett smeknamn för *Sörnäs*. Om *Sörkka* finns det ganska mycket sagt i Paunonens slangordbok (2005:1148-1152). *Sörkka* uppträder två gånger i Westös bok och i båda fallen handlar det om Allu. Han har skrivit brev till sina närmaste och käraste från sin resa ute i världen och i två brev använder han namnet *Sörkka* (s. 241 och 248).

Valga:

Valga betyder *Vallgård*. Detta slangnamn uppträder en gång i boken. Det är fråga om butkan i Valga där Allus far Enok sitter ofta, åtminstone enligt Allu (s. 209).

8.4 Slutsatser om slangen i Westös bok

Slangordnamn i Westös bok är mestadels använt av Allu. Allu hade ju en svenskspråkig mamma och pappa (Enok) men de skiljde sig när Allu var liten. Sedan fick han en finskspråkig styvpappa (Santeri) och de flyttade till Kristinegatan (Berghäll). Där växte han upp tillsammans med pojkar antagligen från både finska och svenska familjer och för det mesta från arbetarfamiljer. Det är redan förväntat att han skulle använda slangnamn som *Sörkka*, *Valga*, *Heruli* och *Haapis*. Oftast använder man slangord för platser som är viktiga för en (Ainiala 2004b:50) och dessa stadsdelar hörde till Allus vardagsliv.

Om man sedan beaktar de slangord som användes för platser i innerstaden, t.ex. *Espis* och *Alexen*, kan man konstatera att användarna kommer från andra kretsar. Oftast är det Lucie eller någon av hennes vänner som använder dessa namn och vi kan anta att de inte talar slang utan bara förkortar de ortnamn som de använder i sitt vardagliga liv.

9 Avslutning

Att skriva en pro gradu-avhandling om ortnamn som baserar sig på Kjell Westös roman har varit en långvarig upplevelse för mig. När jag bestämde mig att för detta ämne tog det nästan ett halvt år innan jag verkligen började arbeta med min avhandling. Och därefter har gator,

stadsdelar och gestalter snurrat runt mitt huvud. Jag anser att jag har lärt mig mycket under denna forskningsprocess och fast jag har haft mina svaga stunder känner jag mig ganska nöjd nu, eftersom jag nu har fått färdigt det som jag under det senaste året har offrat mest tid på i hela mitt liv.

9.1 Sammanfattning

I början av min avhandling presenterade jag mitt syfte som var att undersöka vissa namn i Westös bok: i vilket sammanhang kommer de fram? Vad är deras historia? Varför är bokens gestalter förknippade med dessa namn eller platser?

Materialinsamlingen var inte så lätt som man kunde anta. Min materialinsamling startade när jag började samla upp alla namn i Westös bok som var förknippade med Helsingfors. De var många och från många olika områden, t.ex. gatunamn, stadsdelsnamn, slangnamn, namn på öar, olika slags naturnamn, namn på torg. Och efter samlandet gjorde jag många listor på dessa namn. Som jag tidigare har påpekat kan listorna på gatunamn, stadsdelsnamn och slangnamn studeras som bilagor i slutet av min avhandling. Det skulle ha varit trevligt att bifoga alla mina listor men jag har bestämt mig för att bara visa dem som har något att göra med min slutliga avhandling. Annat material såsom böcker och tidningar har jag samlat ständigt under min forskningsprocess. När jag gjorde min seminarieuppsats om Helsingfors gatunamn klagade jag över materialbristen. Då använde jag så få källor. Under denna skrivnings- och forskningsprocess har jag lärt mig många sätt att finna material och att använda andra forskares källor.

I början av min avhandling berättade jag om namnforskningen i allmänhet i Finland och om den svenskspråkiga namnforskningen. Namnforskningen, dvs. *onomastiken* i Finland, har för det mesta huvudsakligen koncentrerat sig på namn på landsbygden. Socioonomastikens framträdande på 1970-talet inom ortnamnsforskning kan ses som en vändpunkt i ortnamnsforskningens historia i Finland. Stadsnamn eller urbana namn är det nyaste området inom ortnamnsforskningen. Ofta förknippar man urbana namn med officiella och inofficiella namn ur namnanvändarens synvinkel.

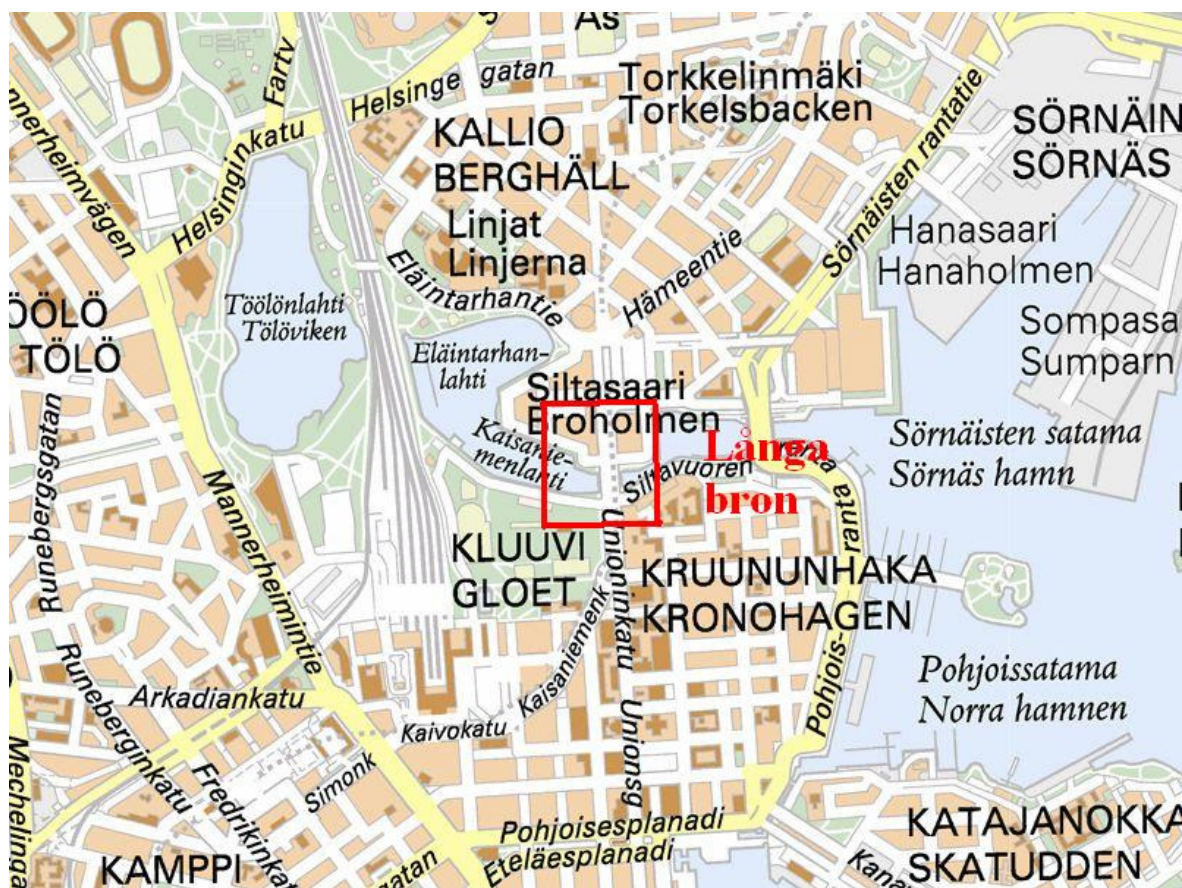
Teoridelen i min avhandling består mestadels av namnforskningens centrala begrepp. Mest har jag använt Kurt Zilliacus kunskap i ortnamnsforskning när jag har hållit på att studera olika namnbegrepp. De viktigaste begreppen att känna till är bestämnings- och huvudleden, som namn i allmänhet består av. Vidare har jag också skrivit om namnbildningen och -namngivningen.

I själva undersökningsdelen undersökte jag först gatunamn och sedan stadsdelsnamn från en annan synvinkel jämfört med gatunamnen. Till sist analyserade jag slangnamn i boken. När det handlade om gatunamn berättade jag om på vilka sidor och i vilka sammanhang dessa gator förekom i Westös bok. I fråga om namnen på stadsdelarna har jag mest uppehållit mig vid stadsdelarnas historia och namnhistoria. Jag har berättat om alla de stadsdelar i Helsingfors som uppträder i romanen. I slutet av stadsdelskapitlet har jag också presenterat namnfrekvenser och berättat lite mer om de fem mest framträdande stadsdelarna.

Slangnamnen var mycket skojiga att undersöka och analysera. I boken framgick det klart att det var Allu som mest använde slangnamn och det kunde man också förvänta sig. Han hör till slanganvändarnas målgrupp: en ung man ur arbetarfamilj som bor i en arbetarstadsdel. Det som var lite svårt för mig att avgöra angående slangnamnen var vissa namn som kunde vara både slang och förkortning.

9.2 Diskussion

Forskningsmetoden i min pro gradu-avhandling har delvis varit socioonomastisk, dvs. jag har undersökt namnen ur namnanvändarens synvinkel, men jag har också berättat om namnens namnhistoria och historia i allmänhet. När det gäller namnanvändarens synvinkel är namn som t.ex. *Berghäll*, *Vallgård*, *Hermanstad* delar av Allus namnbruk, medan namn som t.ex. *Brändö*, *Munksnäs*, *Esplanaden*, *Bulevarden* och *Alexandersgatan* är mer förknippade med t.ex. Eccu och Lucie. Långa bron mellan Kronohagen och Hagnäs bär en viktig roll om man beaktar namnanvändare på båda sidorna av bron. Bron skiljer verkligen de fattigare från de mer välmående och samtidigt är namnbruket olikt. Nedan har jag bifogat en karta över Långa bron.

Figur 4: Lång bron.

På kartan med Lång bron kan man betrakta dess närliggande omgivning. I söder finns stadsdelen Kronohagen, som hör till stadskärnan, och i norr finns de stadsdelsliknande områdena Broholmen och Hagnäs, som är delar av stadsdelen Berghäll. Bokens gestalter vistades i allmänhet i var sin riktning. Ibland kunde det förstås hända att någon från söder, t.ex. Eccu, Jali eller Henning åkte norrut genom Berghäll och Sörnäs såsom t.ex. Eccu, som har rest till Brändö med M-spårvagnslinjen.

I boken kom det inte fram några större överraskningar angående var personerna bodde. Man kunde förutse nästan alla ställen och stadsdelar där de uppehöll sig. Helsingfors var en tämligen uppdelad stad i början av 1900-talet och det syns också i Westös skildring av Helsingfors. Alla händelser som är förknippade med inbördeskriget visar att i Helsingfors fanns både de rika vita borgarna och de fattiga röda arbetarna, men de vistades sällan i samma område.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor:

Ainiala, Terhi, 2001: Larussa vai Lauttasaarella – kaupunkinimistö tutuksi. I: *Kielikello* 2. S. 9–11.

Ainiala, Terhi, 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. I: *Virittäjä* 107. S. 207–224.

Ainiala, Terhi, 2004a: Pääkaupunkiseudun slanginimistöä: Ytimestä Kehäriille. I: *Kielikello* 1. S.10–12.

Ainiala, Terhi, 2004b: Kaupunki nuorten silmin: paikannimistön kertomaa. I: *Virke* 2. S. 50–52.

Ainiala, Terhi, 2005: Tutkimuskohteena kaupunkinimistö. I: Ainiala, Terhi (red.), 2005: *Kaupungin nimet: kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsingfors. S. 10–25.

Debus, Friedhelm, 2002: *Namen in literarischen Werken*. (Er)Findung – Form – Funktion. Akademie der Wissenschaften und der Literatur. Stuttgart.

Freudenthal, A. O., 1867: *Om svenska ortnamn i Nyland*. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk. Utg. av Finska Vetenskaps- Societen. H 8. Helsingfors.

Freudenthal, A. O., 1868: *Om Ålands ortnamn*. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk. H 11.

Granlund, Åke, 1956: *Östnyländska ortnamnsstudier*. Studier i nordisk filologi 44. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 358. Helsingfors.

Granlund, Åke, 1965: En västnyländsk namntyp. I: *Folkmålsstudier* XIX. S. 27–136. Helsingfors.

Harling-Kranck, Gunilla, 1990: *Namn på åkrar, ängar och hagar*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 565. Helsingfors.

Harling-Kranck, Gunilla, 1999: Gatunamnen i Helsingfors. I: *Språkbruk* 1. S. 11–13.

Harling, Gunilla, 1973: Sarvsalö kustby i östra Nyland. I: Zilliacus, Kurt. (red.), 1973: *Synvinklar på ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 454. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. S. 156–169. Helsingfors.

Harling, Gunilla, Slotte, Peter & Zilliacus, Kurt, 1973: Sociologiska namnstudier. I: Zilliacus, Kurt. (red.), 1973: *Synvinklar på ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 454. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. S. 97–180. Helsingfors.

Hellberg, Lars, 1987: *Ortnamnen och den svenska bosättningen på Åland*. Studier i nordisk filologi 68. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 541. Helsingfors.

Helsingfors gatunamn, 1971. Helsingfors stads publikationer nr 24. Helsingfors.

Helsingin kadunnimet, 1970. Helsingin kaupungin julkaisuja n:o 24. Helsingfors.

Huldén, Lars, 2001: *Finlandssvenska bebyggelsenamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 635. Helsingfors.

Karsten, T. E., 1921, 1923: *Svensk bygd i Österbotten nu och fordom*. I-II. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 155, 171.

Kiviniemi, Eero, 1990: *Perustietoa paikannimistä*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 516. Helsingfors.

Kiviniemi, Eero, Zilliacus, Kurt & Pitkänen, Ritva Liisa, 1974: *Terminologin inom namnforskningen*. Castrenianumin toimitteita 8. Helsingfors.

Moberg, Lennart, 1990: Skärgårdsnamnen i Strindbergs Hemsöborna – dikt och verklighet. I: *Ortnamnssällskapets i Uppsala årskrift 1990*. S. 5–24.

Paikkala, Sirkka, Pitkänen, Ritva Liisa & Slotte, Peter (red.), 1999: *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistön suunnittelun opas*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 110. Helsingfors: Suomen kuntaliitto.

Pamp, Bengt, 1988: *Ortnamnen i Sverige*. 5. uppl. Lundastudier i nordisk språkvetenskap serie b nr 2. Lund: Studentlitteratur.

Paunonen, Heikki, 2005: *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. 5. uppl. Helsingfors: WSOY.

Saxén, Ralf, 1905: *Språkliga bidrag till den svenska bosättnings historia i Finland*. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk. Utg. Finska Vetenskaps-Societen. H 63. Helsingfors.

Slotte, Peter, 1973: Småbönders inlandsby i Österbotten. I: Zilliacus, Kurt. (red.), 1973: *Synvinklar på ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 454. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. S. 101–135. Helsingfors.

Slotte Peter, 1999a: Från Vallis Gratiae till Westend. Några ”europeiska” element i vårt ortnamnsskick. I: *Ortnamnen – Minnen i miljön*, 1999. Helsingfors. S. 17–24.

Slotte Peter, 1999b: Ortnamnen – minnen i miljön. I: *Språkbruk* 1. S. 8–10.

Slotte, Peter, 2001: Helsingin ”amerikkalaiset” Linjat. I: Länsimäki, Maija & Suni, Helena (red.), 2004: *Ikkunoita kielen maailmaan*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 130. Helsingfors. S. 199–201.

Stemshaug, Ola, 1982: Namnebruk i skjønnelitteraturen. Nokre metodiske synspunkt. I: *Studier i nordisk filologi* 63. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 502. Helsingfors. S. 174–185.

Strandberg, Svarte, 1996: *Något om ortnamnen i Stig Ströholms roman Tidvarv. Särtryck ur samspel & variation*. Språkliga studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen. Institutionen för nordiska språk. Uppsala universitet.

Ståhl, Harry, 1970: *Ortnamn och ortnamnsforskning*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Suomalainen paikannimikirja, 2007. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 146. Helsingfors: Karttakeskus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Thors, Carl-Eric, 1953: *Studier över finlandssvenska ortnamnstyper*. Studier i nordisk filologi 42:2. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 339. Helsingfors.

Thors, Carl-Eric, 1959: *Finländska personnamnsstudier*. *Anthroponymica suecana*. 4. Stockholm.

Valtavuo-Pfeifer, Ritva, 1998: *Terrängnamn i Svenskfinland*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 615. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt, 1966: *Ortnamnen i Houtskär. En översikt av namnförrådets sammansättning*. Studier i nordisk filologi 55. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 416. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt, 1973a: *Rosala skärgårdsby i Åboland*. I: Zilliacus, Kurt. (red.), 1973: *Synvinklar på ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 454. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. S. 137–155. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt (red.) 1973b: *Synvinklar på ortnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 454. Meddelanden från Folkkultursarkivet 1. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt, 1989: *Skärgårdsnamn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 558. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt, 2002: *Forska i namn*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 640. Helsingfors.

Zilliacus, Kurt & Ådahl-Sundgren, Ulla (red.), 1984: *Svenska ortnamn i Finland*. Forskningscentralen för de inhemska språken skrifter 2. Helsingfors.

Westman, Ivar, 1935, 1940: *Nyländska önamn I-II*. Folkmålsstudier III, i: Folkmålsstudier VII. S. 1–120.

Westö, Kjell, 2007: *Där vi en gång gått*. 5. uppl. Helsingfors: Söderströms.

Otryckta källor:

Jokinen, Jaana, 2003: *Namnbruket i Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige av Selma Lagerlöf*. Licentiatavhandling i nordiska språk. Helsingfors universitet.

Kaupungin nimet, 2005. Helsinki suunnittelee 1. Helsingin kaupungin suunnitteluvirasto.

Saarikivi, Janne, 2003: Helsingin nimistön vaiheita. –Kaupunkinimistön historiaa. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Helsingfors. (HTML): <URL:<http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk125/>>

Vidberg, Maria, 2007: *Stadsnamn i Nykarleby – en socioonomastisk studie av ortnamn och attityder till dem*. Avhandling pro gradu i nordiska språk. Helsingfors universitet.

Tv-serie:

Snellman, Erik M. (redaktör): ”De trettio byarnas stad”. YLE/FST. 2005.

Elektroniska källor:

Internetkälla 1:

Kotimaisten kielten tutkimuslaitos (7.10.2007)

<http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=1286>

Internetkälla 2:

Svenska litteratursällskapet i Finland (7.10.2007)

http://www.sls.fi/Sprak_aktuellaprojekt.htm

Internetkälla 3:

Hirvasnoro Net – Juttuarkisto (7.10.2007)

<http://hirvasnoro.blogspot.com/2007/02/miss-kuljimme-kerran-kjell-west.html>

Internetkälla 4:

Söderströms Förlag Ab (7.10.2007)

<http://www.soderstrom.fi/forfattare/WestoK.htm>

Internetkälla 5:

Keskipohjanmaa (28.1.2008)

<http://www.keskipohjanmaa.net/gen/419491.asp>

Internetkälla 6:

Helsingin kaupunki (2.10.2007)

http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Kaupunkisuunnitteluvirasto/Muu+suunnittelu/Nimist%C3%B6nsuunnittelu/Nimen+synty

Internetkälla 7:

Helsingfors universitet/Ralf Waderström (27.9.2007)

<http://www.mv.helsinki.fi/home/wadenstr/metaforer/metonymi.htm>

Internetkälla 8:

Sibelius-lukio (13.11.2007)

<http://www.sibel.edu.hel.fi/>

Internetkälla 9:

Helsingin kaupunki (14.1.2008)

<http://ptp.hel.fi/ptpa/default.aspx>

Internetkälla10:

Kallio (22.1.2008)

http://www.kaupunginosat.net/kallio/index.php?option=com_content&task=section&id=50&Itemid=887

Internetkälla 11:

Wikipedia (28.1.2008)

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kamppi>

Internetkälla 12:

Suomenlinna (22.1.2008)

<http://www.suomenlinna.fi/index.php?menuid=4&lang=fin>

Bilaga 1: Gator och vägar i Westös bok

5. Linjen	241, 243, 246
Agricolagatan	188, 206, 211, 242, 245, 247
Albertsgatan	94
Aleksis Kivis gata	415, 448
Alexandersgatan	90, 139, 212, 310, 372, 422, 427
Andra linjen	15
Andrégatan	71, 347
Annegatan	165, 280, 411
Arkadiagatan	144, 144, 146, 170, 193, 320, 494
Backasgatan	350
Berggatan	140, 182
Bergmansgatan	392, 433
Borgvägen	458
Borgågatan	30
Boulevardsgatan	9, 9, 12, 14, 14, 42, 44
Brahegatan	422, 422, 423, 426
Broholmsgatan	173, 177, 188, 265, 332, 339, 342, 345, 407, 480
Brunnsgatan	285, 339
Djurgårdsvägen	148
Elisabetsgatan	123, 127, 134, 137, 138, 145, 146
Enarevägen	362, 440
Eriksgatan	18, 321
Esplanaden	177, 371, 431
Fabiansgatan	251, 280
Fabriksgatan	20, 320
Femte linjen	206, 343, 426, 443
Fjärde linjen	294, 321
Fredriksgatan	38, 126, 194, 325, 411
Fresegatan	171
Galitzinvägen	74
Genombrotskaja Ulitsa	373
Georgsgatan	38, 100, 112, 143, 182, 371, 372, 413, 413, 414, 504
Glogatan	213, 372
Hagasundsgatan	173
Havsgatan	114, 114, 263, 280, 288, 309, 333, 409, 414, 427, 472, 489
Helsingegatan	176
Henriksgatan	18, 19, 70, 73, 74, 74, 74, 75, 99, 169, 170, 186, 222, 396, 484
Högbergsgatan	75, 456, 502
Ilmarigatan	428, 456, 462
Industrigatan	448
Josafatgatan	423
Joukolavägen	375, 380, 384, 390, 416, 502

Kajsaniemigatan	372, 373
Kalevagatan	329, 347, 347, 379
Kangasalavägen	441
Konstantinsgatan	85, 86, 87, 329
Kristinegatan	25, 26, 27, 30, 33, 102, 175, 296, 359
Lappviksgatan	17, 18, 23, 94, 212, 249, 253, 279, 363, 402
Lotsgatan	76
Ludvigsgatan	347
Luthersgatan	455
Lönrotsgatan	347, 347, 350
Malmbrinken	23
Malmgatan	17, 17, 21, 21, 21, 22, 29, 295, 296, 359, 363, 456
Mariegatan	138
Mikaelsgatan	15, 90, 212, 219, 263, 310, 332, 396
Munkholmsgatan	455
Museigatan	331, 332, 347
Narvavägen	471
Nervandersgatan	173
Nikolaigatan	329, 337
Norra Esplanaden	77, 90, 94, 173, 323, 368
Oriongatan	175, 246, 295, 296, 297, 416
Osmovägen	394
Pellervovägen	382
Pohjologatan	377, 382, 394
Porthansgatan	28, 207
Runebergsgatan	455, 467
Sammattivägen	440
Sampogatan	455
Sampsantie	403
Sampsavägen	394, 408
Silversundsvägen	255, 260
Sjömansgatan	455
Sjötullsgatan	337
Skeppsredaregatan	112
Skillnaden	70, 126, 186, 413
Snellmansgatan	337
Sofiegatan	141
Stora Robertsgatan	45, 214, 269, 306
Sturegatan	415, 415, 437
Södra Esplanaden	413
Tapiolavägen	394
Tavastvägen	120, 372, 410, 415
Trekanten	40, 307
Unionsgatan	17, 338
Wallinsgatan	28
Vasagatan	447
Wilhelmbergsgatan	455
Vladimirsgatan	176, 188, 193, 196, 226, 227, 235, 294, 307, 329, 460

Wredes passage	90
Västra Brahegatan	423
Västra Chaussén	71, 89, 148, 372
Västra Henriksgatan	60, 70, 279, 279, 347, 379, 393
Åbovägen	372, 410, 484, 502
Östra Chaussén	78, 369, 372
Östra Henriksgatan	14, 41, 71, 418
Centralgatan	173, 372, 418

Bilaga 2: Stadsdelar i Westös bok

Berghäll	25, 28, 28, 148, 176, 210, 241, 242, 243, 245, 246, 247, 248, 369, 428, 444
Botby	424
Brunnsparken	21, 24, 57, 57, 409, 411, 502
Brändö	44, 45, 168, 196, 220, 248, 261, 262, 262, 265, 266, 292, 300, 329, 331, 335, 349, 367, 386, 388, 390, 403, 420, 424, 426, 437
Brändö villastad	255, 260, 272, 388
Dal	362, 363, 372, 396
Drumsö	343, 469, 502
Eira	37
Fredriksberg/Böle	43, 44, 73, 77, 77, 285, 364, 448
Främre Tölö	170
Gumtäkt	22
Haga	448
Hermanstad	13, 21, 24, 43, 175, 176, 210, 246, 448, 450
Hertonäs	292
Kampen	18, 100, 363
Kottby	372, 375, 375, 377, 377, 390, 393, 394
Kronohagen	16, 85, 123, 126, 140, 336
Malm	24, 106, 270, 423
Mejlans	72, 169, 469, 484
Mellungsby	424
Munksnäs	45, 48, 77, 182, 308, 308, 331, 342, 347, 350, 350, 364, 367, 458, 469, 484, 487
Rödbergen	17, 17, 19, 37, 94, 100
Skatudden	76, 280, 331, 386
Sveaborg	20, 40, 143, 162, 369
Sörnäs	28, 45, 46, 244, 331, 331, 358, 367, 375, 428, 437, 444
Tölö	27, 27, 37, 43, 48, 77, 77, 100, 169, 194, 268, 296, 308, 320, 331, 342, 372, 411, 424, 428, 428, 501
Ulrikasborg	20, 21, 24, 37, 57, 100, 126, 424
Vallgård	25, 173, 175, 176, 210, 270, 369, 372, 375, 377, 424, 426, 444, 448, 502
Villinge	262, 268, 428

Bilaga 3: Slangortnamn i Westös bok

Agricola	294
Aleksis Kivi	425
Alexen	173
Backas	449
Espen	174
Espis	325, 384, 486
Fleming	294, 425
Haapis	211, 450
Heruli	209
Håfors	222
Norra Espis	283
Sture	449
Södra Espis	140, 283
Sörkka	214, 248
Valga	209